

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут телебачення, кіно та театру

Кафедра театрального мистецтва

Денис Шариков

**МИСТЕЦТВОЗНАВЧА НАУКА
ХОРЕОЛОГІЯ
ЯК ФЕНОМЕН ХУДОЖНЬОЇ
КУЛЬТУРИ**

Типологія хореографії

Монографія

Частина III

КИЇВ – 2013

УДК 37.01 (793.3)

ББК 85. 32

Ш-25

Рекомендовано Вченою радою Київського міжнародного університету (протокол № 2 від 28 вересня 2012 року).

Рецензенти:

ЗАГАЙКЕВИЧ Марія Петрівна

доктор мистецтвознавства, професор
кафедри режисури та хореографії
Львівського національного університету
імені Івана Франка.

МАРКОВА Олена Миколаївна

доктор мистецтвознавства, професор
кафедри теоретичної та прикладної культурології
Одеської національної музичної академії
імені А.В. Нежданової.

Ш-25 Шариков Д.І Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури. Типологія хореографії. : монографія / Шариков Д.І. – К. : КиМУ, 2013. – Частина Ш. – 90 с. : іл.

ISBN 978-617-651-051-2

У монографії вперше у вітчизняному мистецтвознавстві систематизовано наукову дисципліну хореологію. Проаналізовано теорію, історію та створено типологію хореографічної культури.

ISBN 978-617-651-051-2

УДК 37.01 (793.3)

ББК 85. 32

Ш-25

© Д.І. Шариков, 2013

© КиМУ, 2013

ЗМІСТ

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Типологія хореографії

ВСТУП.....7

РОЗДІЛ 3

**СИСТЕМА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ –
ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА, ВИДИ, ТИПИ,
СИСТЕМА І МЕТОДИ, НАПРЯМИ, СТИЛІ, ФОРМИ,
ЖАНРИ**.....22

*3.1. Хореографічна культура, види, типи, хореографічна
система і методи*.....23

3.2. Хореографічні напрями, стилі, форми, жанри.....42

Висновки до третього розділу.....48

ВИСНОВКИ.....50

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....56

ДОДАТКИ

Додаток А. 1.3. Структура хореології.

Додаток Б. 2.1. Структура народної хореографії.

Додаток В. 2.2. Структура класичної хореографії.

Додаток Г. 2.3. Структура бальної хореографії

Додаток Д. 2.4. Структура сучасної хореографії.

Додаток Ж. 3.1. Структура хореографічної культури.

Додаток З. 3.1. Структура хореографічного мистецтва – види, типи, система, методи.

Додаток К. 3.2. Структура академічного балету.

Додаток Л. 3.2. Структура сучасного балету № 1.

Додаток М. 3.2. Структура сучасного балету № 2.

Додаток Н. 3.2. Структура народно-сценічного балету.

Додаток П. 3.2. Структура бального ансамблю (балету).

Додаток Р. 3.2. Структура хореографічного мистецтва – напрями, стилі, форми, жанри. Початок.

Додаток С. 3.2. Структура хореографічного мистецтва – напрями, стилі, форми, жанри. Продовження.

ІЛЮСТРАЦІЇ

Редактор

Піскова Р. В.

Монографію створено на кафедрі театрального мистецтва Інституту телебачення, кіно та театру Київського міжнародного університету, затверджено на засіданні кафедри театрального мистецтва (протокол № 1 від 29 серпня 2012 р.), підтверджено і рекомендовано Вченою радою Київського міжнародного університету (протокол № 2 від 28 вересня 2012 р.).

Дослідженню передувала робота над навчальним посібником «Хореографія: для студентів ВНЗ», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 3 від 31 жовтня 2011 р.); монографією «Теорія, історія та практика сучасної хореографії: Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види.», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 3 від 30 жовтня 2009 року); навчальним посібником «Contemporary dance у балетмейстерському мистецтві», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 9 від 29 квітня 2010 року); дисертаційним дослідженням на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 «Теорія й історія культури» («Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ століття»), спеціалізована Вчена рада К 26.807.02 Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 11 від 17 жовтня 2008 р.); також над магістерською роботою «Хореографічне мистецтво: історія та тенденції розвитку» на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістра» за спеціальністю: 8.020202 «Хореографія», ДЕК і Вчена рада факультету режисури та хореографії Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 7 від 17 червня 2002 р.).

АНОТАЦІЯ

Шановні науковці, викладачі, митці !

Ця монографія – універсальне і єдине в всьому СНД й Україні наукове дослідження теорії, філософії, онтології, естетики, хореографічної культури і мистецтва.

Монографія складається з трьох частин про теорію, історію, художню практику хореографічної культури. Проаналізовано наукову думку і дослідження зарубіжних і вітчизняних фахівців у галузі хореографії. Визначено поняття хореологія та її складники. Проаналізовано філософію й онтологію танцю і балету античності, ренесансу, XVII–XIX століття, сучасності. Створено і запропоновано науковий паспорт спеціальності в галузі мистецтвознавчих наук хореологія і балетознавство. Друга і третя частини аналізують історію хореографічної культури та її типологію.

Буду радий коректним, раціональним і професійним побажанням та порадам, готовий до вдосконалення та розширення свого художнього кругозору.

Денис Шариков

ВСТУП

Актуальність дослідження

Художня культура виступає одним з найважливіших компонентів духовної культури. Навколишній світ є найважливішим образним джерелом для художньої культури, у різноманітних видах якого відбувається художнє освоєння та пізнання дійсності. Системоутворювальним чинником художньої культури є – мистецтво як художньо-образне відтворення дійсного й уявного.

Хореографічне мистецтво створює і впроваджує свої закони осягнення світу, засновані як на конкретній відповідності життєвого і художнього матеріалу, так і на ступені вірності метафоричному образу віддзеркалення життя. Виразальні засоби танцювальних форм як головні чинники художньої практики хореографічної культури, пройшли тривалий еволюційний шлях, видозмінюючись і збагачуючись, згодом утворили систему, яка визначає наукові знання, виразальні засоби, аудіовізуальну і ритмопластичну основу, формально-технічні принципи, естетику, специфічні риси і можливості хореографічної культури.

До аналізу й характеристики танцю, його естетики, характерних особливостей, динаміки, художньо-образних і виразальних засобів, гімнастичного тренінгу й техніки зверталися давньогрецькі філософи доби античності – Платон, Лукіан. Трактати про танець, його види і жанри, танцювальну техніку і майстерність виконання, упровадження в танцювальний лексикон терміна «балет»

досліджували видатні вчителі-теоретики танцю доби ренесансу XV–XVI століття – Доменіко да П'яченца, Гьюгельмо Ебрео да Пізаро, Фабріціо Каррозо, Туан Арбо, Чезаре Негрі.

Представники балетмейстерсько-педагогічної освіти балетного мистецтва доби бароко, класицизму, романтизму й академізму XVII–XIX століття – Рауль Фьойє, Жан Жорж Новерр, Карло Блазіс, Леопольд Адіс, Август Бурнонвіль – запровадили термін «хореографія», як система запису танцю; визначили раціональну й академізовану систему навчання танцю за методами італійської і французької школи; створили перший професій вищий навчальний заклад з теорії, методики навчання і постановки танцю; затвердили понятійно-категоріальний апарат, естетику, виражальні засоби, канон побудови балетного дійства.

Представники сучасного танцю, балету, хореографи і теоретики XX століття. Михайло Фокін, Айседора Дункан, Рудольф фон Лабан, Федір Лопухов, Касьян Голейзовський, Марта Грем, Доріс Гемфрі, Джордж Баланчін, Кетрін Данхем, Моріс Бежар, Мерс Каннінгем, Стів Пекстон – утворили абсолютно новий принцип існування танцю і балетного мистецтва у світі.

За їхніми ідеями танець: по-перше, балет не є тільки естетичним мистецтвом і світським розважанням, а є – філософсько-психологічним роздумом автора щодо соціокультурних процесів у суспільстві; по-друге, методика навчання танця базується на класичному танці, а також сучасних танцювальних техніках XX століття – народно-сценічному, джазовому, модерному танці, імпровізації; по-третє, балетне мистецтво може мати такі принципи власної

репрезентації, як сюжетно-драматичний, абстрактно-асоціативний, синтезований, комерційно-розважальний.

Дослідженнями онтології естетичної свідомості, мистецтва, архітектури, танцю займалися Богословський В.А., Осинцева Н.В., Солярська І.О., Ухов О.С. Вони піднімали проблему буття, руху, простору в мистецтві, проблеми його існування, розвитку.

Зарубіжні культурологічно-мистецтвознавчі наукові дослідження з танцю, балету і хореографії кінця ХХ – початку ХХІ століття представлені Абізовою Л.І., Абдоковим Ю.Б., Браїловською М.А., Буксиковою О.Б., Гальциним Н.В., Груциною Г.П., Голденбергом Роз Лі, Єрмаковою О.О., Жиленко М.Н., Захаровим В.М., Іларіоновим Б.А., Колпецькою О.Ю., Ле Модем Філіпом, Марселем Мішелем, Ізабеллою Жіно, Пресняковою О.О., Темянцевою С.М., Федорченко О.А.

Зарубіжні педагогічно-психологічні наукові дослідження з хореографії кінця ХХ – початку ХХІ століття представлені Борисовим О.І., Іватою О.А., Каневською Н.В., Ніколаєвою К.В., Опаріною О.В., Сілкіним П.А., Соболевим О.С., Ушаковим Ю.В.

Монографії з історії мистецтва танцю і балету ХХ – початку ХХІ століття представлені Бахрушиним Ю.А., Блок Л.Д., Гваттеріні М., Григоровичем Ю.М., Корольовою Е.А., Красовською В.М., Пасютинською, В.М., Худековим С.Н., Шереметєєвською Н.В.

Монографії з народного танцю та етнохореології ХХ століття – Гребенщіковим С.М., Жорніцькою М.Я., Климовим О.А., Надеждіною Н.С., Смирноюю А.І., Устиноюю Т.Л., Хворостом М.М., Чурко Ю.М.

Навчально-методичні праці з класичного, характерного, історико-побутового, дуетного, модерн джаз танцю, мистецтва балетмейстера ХХ століття представлені Вагановою А.Я., Бочаровим А.І., Васильєвою-Рождественською М.В., Захаровим Р.В., Костровицькою В., Лопуховим А.В., Нікітіним В.Ю., Писаревим О.А., Тарасовим Н.І., Чеккетті Г., Ширяєвим О.В.

Науково-методичні видання з бальної хореографії останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття представлені Браїловською Л.В., Буттомером П., Деніцем Є.В., Єрмаковим Д.А., Іваніковою О.В., Муром А., Регаццоні Г., Росі А.М., Маджоні А.

Українські наукові дослідження з народної хореографії кінця ХХ – початку ХХІ століття представлені Василенком К.Ю., Волчуковою В.М., Легкою С.А., Підлипською А.М., Бойко О.С., Косаковською Л.П.

Дослідження з балетного мистецтва ХХ століття представлені Анфіловою С.Г., Бернадською Д.П., Білашем П.М., Чепаловим О.І., Павлюк Т.С.

Українські наукові дослідження із сучасної хореографії і танцю початку ХХІ століття представлені Шариковим Д.І., Погребняк М.М., Шабаліною О.М.

Вітчизняні монографії з історії західноєвропейського, українського балетного театру, сучасного хореографічного мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ століття представлені Станішевським Ю.О., Чепаловим О.І., Шариковим Д.І.

Монографії з українського народного танцю та етнохореології ХХ століття представлені Верховинцем В.М., Авраменком В.К., Гуменюком А.І., Герасимчуком Р.П.

Навчально-методичні праці кінці ХХ – початку ХХІ століття представлені з народно-сценічного, українського і сучасного танцю, мистецтва балетмейстера: Василенко К.Ю., Зайцев Є.В., Голдрич О.С., Литвиненко В.А., Рехвіашвілі А.Ю., Шариков Д.І.

Науково-популярні і методичні видання про теорію історію та методику виконання теп-танцю, модерні форми Галичини, класифікацію сучасної хореографії, танцювальну стилістику ХХ – початку ХХІ століття представлені Подберьозкіним В.В., Пастух В.В., Шариковим Д.І., Плахотнюком О.А.

Лише системним філософсько-мистецтвознавчим методом осягнення хореографічної культури, можна дослідити сутність і особливість її явища, історичні та інтеграційні процеси, виражальні форми й технології.

Отже, актуальність нашого дослідження – це створення вітчизняної наукової системи з хореографічної культури, для дослідження і вивчення її філософії і теорії, історії та сценічних і побутових практик, методів, технік, форм, що доводять приналежність її до мистецтвознавчих дисциплін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Монографію створеного на кафедрі театрального мистецтва Інституту телебачення, кіно та театру Київського міжнародного університету, затверджено на засіданні кафедри театрального мистецтва (протокол № 1 від 29 серпня 2012 р.), підтверджено і рекомендовано Вченою радою Київського міжнародного університету (протокол № 2 від 28 вересня 2012 р.).

Дослідженню передувала робота над навчальним посібником «Хореографія: для студентів ВНЗ», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 3 від 31 жовтня 2011 р.); монографією «Теорія, історія та практика сучасної хореографії: Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види.», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 3 від 30 жовтня 2009 року); навчальним посібником «Contemporary dance у балетмейстерському мистецтві», Вчена рада Київського міжнародного університету (протокол № 9 від 29 квітня 2010 року); дисертаційним дослідженням на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 «Теорія й історія культури» («Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ століття»), спеціалізована Вчена рада К 26.807.02 Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 11 від 17 жовтня 2008 р.); також над магістерською роботою «Хореографічне мистецтво: історія та тенденції розвитку» на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістра» за спеціальністю: 8.020202 «Хореографія», ДЕК і Вчена рада факультету режисури та хореографії Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 7 від 17 червня 2002 р.).

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження – систематизувати теорію, хореології в художній культурі.

Завдання:

- проаналізувати і визначити зарубіжні та вітчизняні мистецтвознавчі наукові дослідження з хореографічної культури;
- проаналізувати філософію та теорію танцю в античності, ренесансі, XVIII–XX столітті;
- сформулювати визначення хореології як мистецтвознавчої дисципліни;
- розробити паспорт мистецтвознавчої дисципліни хореології, її формулу спеціальності мету і напрями досліджень;
- проаналізувати генезис народної, класичної, бальної, сучасної хореографії;
- визначити жанрово-стилістичні особливості народної, класичної, бальної, сучасної хореографії;
- схарактеризувати зображально-виражальні форми, техніки народної, класичної, бальної, сучасної хореографії;
- змоделювати хореографічну типологію за видами, типами, системою і методами, напрямками, стилями, жанрами та формами.

Об'єкт дослідження – художня культура.

Предмет дослідження – мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої культури.

Гіпотеза дослідження – у процесі дослідження ми виходили з положення про необхідність упровадження хореології серед мистецтвознавчих дисциплін у вітчизняній науці, а також феномену її унікальності в галузі художньої культури та очевидної комунікації і взаємозв'язку серед філософських, історичних, культурологічних, психологічних, педагогічних, фізико-математичних наук, фізичного виховання та спорту, соціальних комунікацій.

Методологія дослідження

У праці під час виконання визначених завдань було застосовано:

- аналітичний метод – для аналізу наукових джерел з танцю і балету у філософському, культурологічному, мистецтвознавчому, психологічному, педагогічному, науковому просторі;
- історичний метод – для аналізу причинно-наслідкових особливостей виникнення і становлення хореографічних тенденцій і форм у мистецтві;
- синтетичний метод – для узагальнення різноманітних суб'єктивних ідей і теорій західних, російських і вітчизняних дослідників у галузі хореографії;

Теоретична основа дослідження

У процесі роботи над обраною темою опрацьовано понад триста сімдесят джерел з історії, теорії та методики сучасної хореографії; здійснено власні спостереження за творчим процесом мистецтвознавців, культурологів, хореографів-науковців, викладачів, хореографів, балетмейстерів, артистів; переглянуто значний обсяг

відеоджерел із записами балетів, конкурсів, фестивалів, майстер-класів всесвітньо відомих митців-хореографів; проаналізовано співбесіди з вітчизняними хореографами-практиками та іншими діячами культури.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автором уперше у вітчизняному мистецтвознавстві:

- вперше обґрунтовано і визначено поняття «хореографічна культура» та її функцій;
- вперше запропоновано виділити хореологію на вищому науковому рівні і внести в перелік мистецтвознавчих дисциплін, створивши паспорт спеціальності «хореографічне мистецтво», а також розкрито зміст поняття «хореологія» та її складники;
- доведено, що відсутність хореології у переліку мистецтвознавчих дисциплін є необ'єктивним стосовно хореографів-науковців;
- вперше у вітчизняній мистецтвознавчій практиці висвітлено та перекладено з іноземної мови праці про танець філософів античності, ренесансу, нового часу;
- вперше систематизовано і визначено хореографічну типологію за напрямками, стилями, видами, різновидами, жанрами, формами, типами;
- запропоновано таблиці розвитку хореографії з їхніми описами;
- вперше складено словник понятійно-категоріального апарату хореографічної культури.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали й висновки можуть бути використані:

- у науково-практичних дослідженнях, експериментах і фундаментальних працях з теорії та історії хореографічної культури, філософії балету та онтології танцю, мистецтва балетмейстера;
- у навчальному процесі з підготовки мистецтвознавців-хореологів, балетознавців, балетмейстерів, викладачів фахових дисциплін, артистів хореографії;
- у роботі з професійними й аматорськими колективами танцю.

Апробації результатів дослідження здійснено на Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в євроінтеграційних процесах» / Значення хореографічної дисципліни для майбутнього актора театру і кіно. – К. : КиМУ, 2013 р.; Звітньої наукової конференції / Танець і балет Ренесансу. – Львів . : ЛНУ ім. І. Франка, 2013 р.; Міжнародній науковій конференції «Януш Корчак in memoriam» / Сценічна практика балетмейстерської освіти. – Львів . : ЛНУ ім. І. Франка, 2013 р.; на Науково-практичному семінарі з балетного мистецтва / Філософія танцю. – К. : КиМУ, 2013 р.; на Науково-практичному семінарі з історії мистецтв / Синтез мистецтва. – К. : КиМУ, 2013 р.; на Науково-практичному семінарі з історії мистецтв / Архітектура ренесансу. Моріс Равель. – К. : КиМУ, 2013 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції: «Бойчуківські читання» / Соціальні комунікації в хореографічній культурі. – К. : КДДПМД ім. М. Бойчука, 2012 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції та Всеукраїнському семінарі з сучасної

хореографії «Виховний та мистецький вплив сучасного хореографічного мистецтва на розвиток творчих здібностей молоді: тенденції та перспективи розвитку» / Філософія танцю і балету. – Львів . : ЛНУ ім. І. Франка, 2012 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції «Хореографія в мистецько-освітньому просторі: ретроспектива традицій та тенденцій розвитку» / Античний танець – філософія, історичний розвиток, виражальні форми. – Рівно. : РДГУ, 2012 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в євроінтеграційних процесах» / Навчальна дисципліна «Хореографія» в системі виховання майбутнього актора театру і кіно. – К. : КиМУ, 2012 р.; на Науково-практичній конференції студентів і молодих дослідників «Мистецький простір, традиції і сучасні прояви» / Мистецтво аудіовізуальної реклами за правління Рішельє (20–40-ві роки XVII століття). – К. : КДДПМД ім. М. Бойчука, 2012 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції «Мова культури в просторі Університету» / Хореологія та балетознавство як мистецтвознавчі наукові дисципліни. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції «Бойчуківські читання» / Поєднання традиції та інновації у першому вітчизняному театрі сучасної хореографії «Сузір'я Аніко». – К. : КДДПМД ім. М. Бойчука, 2011 р.; на Відкритій лекції з навчальної дисципліни «Синтез мистецтва» / Сучасна хореографія в контексті синтезу мистецтв у художній культурі. – К. : КДДПМД ім. М. Бойчука, 2011 р.; на Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в євроінтеграційних процесах» / Проблеми, теорії, історії хореографічного мистецтва – хореології у вітчизняній науці. – К. : КиМУ, 2010 р.; Всеукраїнської науково-практичній конференції «Тенденції розвитку світового

хореографічного мистецтва» / Хореологія як мистецтвознавча наука. – Полтава : ПНПУ ім. В. Короленка, 2010 р.; на Науково-практичному семінарі з «Хореології та балетного мистецтва». – К. : КиМУ, 2009 р.

Публікації

Основні теоретичні положення і висновки монографії відображено у двадцяти одній одноосібній публікації, в наукових збірниках, затверджених ДАК України як фахові з мистецтвознавства; зарубіжних наукових виданнях а також двох монографіях і трьох навчальних посібниках.

1. Кінознавство, культурологія та мистецтвознавство (соціально комунікаційний аспект): колективна монографія [наук. ред О.В. Безручко та О.М. Холод]. – К. : КиМУ, 2013. – 394 с.
2. Середньовічний танець – візантізм, готика, Русь, ренесанс: історичний процес і виражальні форми // Актуальні проблеми історії теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць; вип. № 29. К. : НАКККиМ. Міленіум, 2012.– С. – 123–131. – (Серія «Мистецтвознавство»).
3. Теорія та практика новітніх жанрів та напрямків світового хореографічного мистецтва: навчальний посібник. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – 183 с.
4. Стилiстичний розвиток балетного мистецтва: ренесанс, бароко, класицизм // Вісник НАКККиМ: зб. наук. праць; вип. № 4. – К. : НАКККиМ. Міленіум, 2012. – С. 113–117. – (Серія «Мистецтвознавство»).
5. Первісний і давньосхідний танець: розвиток і виражальні форми // Вісник НАКККиМ: зб. наук. праць; вип. № 3. – К. :

НАКККіМ. Міленіум, 2012. – С. 163–167. – (Серія «Мистецтвознавство»).

6. Техніки хореографії сьогодення // Світ соціальних комунікацій: наук. журн. [за ред.. О.М. Холода]. – № 8. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. – С. 121–124.

7. Сучасна хореографія постмодерну у світі соціальних комунікацій // Вісник київського міжнародного університету: зб. наук. праць; – вип. № 11. – К. : КиМУ, 2012. – С. – 153–165. – (Серія «Соціальні комунікації, журналістика, медіа, критика, кінотелемистецтво»).

8. «Хореологія» як мистецтвознавча наукова дисципліна в системі масових комунікацій // Світ соціальних комунікацій: наук. журн. [за ред.. О.М. Холода]. – № 6. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. – С. 130–132.

9. Імпресіонізм та імпровізація у сучасній хореографії // Вісник НАКККіМ: зб. наук. праць; вип. № 1. – К. : НАКККіМ. Міленіум, 2012. – С. 141–144. – (Серія «Мистецтвознавство»).

10. Теорія й історія хореографічної культури – «Хореологія» як мистецтвознавчої дисципліни // Вісник ЛНУ ім. І. Франка: зб. наук. праць; вип. № 11. – Л., 2011. – С. 261–266. (Серія «Мистецтвознавство»).

11. До проблеми становлення української сучасної хореографії: від естрадного танцю до театру «Сузір'я Аніко» // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць; вип. № 20. – К. : НАКККіМ Міленіум, 2011. – С. 208–215. – (Серія «Мистецтвознавство»).

12. Хореографія: навчальний посібник [для студентів ВНЗ «Театральне мистецтво»]. – К. : КиМУ, 2011. – 184 с.

13. Розвиток балетного стилю в сучасній хореографії від неокласики до постмодерну // Актуальні проблеми історії

теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць; вип. № 27. К. : НАКККіМ. Міленіум, 2011.– С. 255–263. – (Серія «Мистецтвознавство»).

14. Теорія, історія та практика сучасної хореографії. Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види. Словник : монографія. – К.: КиМУ, 2010. – 208 с.

15. Contemporary dance у балетмейстерському мистецтві: навчальний посібник. – К. : КиМУ, 2010. – 173 с.

16. Стилiстична трансформація сучасної хореографії від Михайла Фокіна до постмодерного балету // Вісник КНУКіМ : зб. наук. праць; вип. № 14. – К., 2008.– С. 208–215. – (Серія «Мистецтвознавство»).

Творчі роботи були представлені у поетично-пластичному перформансі «Печаль укryлась одеянням», а також в ансамблевих композиціях «Festivale» на музику Вангеліса, «Імпровізація – Social Song» на музику Мішеля Крету, «Джаз – Chattanooga Choo Choo» на музику Глена Міллера, «Технохаус – Love Love» на музику Гаррі Барлоу (Take That). – К. : КиМУ, 2012 р.; на XIV Міжнародному Бердянському кінофестивалі країн СНД (церемонія закриття) у неокласичній мініатюрі «Філософія життя» на музику Жана-П'єро Ревербері. – К. : КиМУ, 2011 р.; на Відкритому практичному показі з навчальної дисципліни «Народний костюм»/ Сучасна стилізація народного костюму країн Азії, Африки, Америки». – К. : КДДПМД ім. М. Бойчука, 2011 р.; у театральній виставі «Чайка Джонатан Лівінгстон». – К. : КиМУ, 2010 р.; у театральній виставі «Воїн Світла». – К. : КиМУ, 2010 р.; у хореографічних мініатюрах «Танго» на музику Tango así se Baila, «Дві Троянди – Regatta di Doggi» на музику Жана-

П'єро Ревербері, у ансамблевих композиціях «Полонез» на музику – Фредеріка Шопена, «Космічний Вальс – Blue Fantasia» на музику – Енія, «Between Mind & Heart» на музику Мішеля Крету. – К. : КиМУ, 2009 р.

Структура дослідження

Монографія складається зі вступу, трох розділів, шести підрозділів, висновків; списку використаних джерел з 353 найменувань (з них 260 вітчизняні і російськомовні, 50 – іноземними мовами, 35 – електронні джерела). Загальна кількість сторінок: 1-а частина – 204 стр. ; 2-а частина – 207 стр. ; 3-я частина – 90 стр. ; додатки – 15 стр. ; ілюстрації – 34 стр.

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ – ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА, ВИДИ, ТИПИ, СИСТЕМА І МЕТОДИ, НАПРЯМИ, СТИЛІ, ФОРМИ, ЖАНРИ

Третій розділ присвячений моделюванню системи хореографічної типології. Типологія в хореографії є класифікацією за істотними ознаками. Аналізуються і пропонується визначення, пояснення і характеристика понять і термінів, які вживаються в хореографічній культурі згідно до естетичних критеріїв та принципів.

Розглядається і характеризується поняття «хореографічна культура», а також проаналізовано її основні функції існування.

Обґрунтовано і сформульовано визначення видів хореографічної культури і мистецтва – народної, класичної, бальної, сучасної хореографії за соціокультурними і стилістичними показниками.

Схарактеризовано історичні типи в хореографії – первісний, давньосхідний, античний, середньовічний, академічний, сучасний.

Проаналізовано класичну систему хореографії, а також методи в класичному, народному, бальному, сучасному танці.

Визначено і схарактеризовано специфіку хореографічних напрямів, стилів, жанрів, форм, згідно із загально-срийнятими естетичними, категоріями і типологією в художній культурі.

3.1. Хореографічна культура, види, типи, хореографічна система і методи

Хореографічна культура – узагальнююче поняття в художній культурі для позначення поєднаних між собою термінів єдиним репрезентативним, емоційно-символічним, аудіовізуальним, ритмопластичним і хоротіко-еукенетичним, формально-технічним і виражальними принципами існування, а саме: хореографія, або хореографічне мистецтво, балет, танцювальне мистецтво.

Як поняття хореографічна культура ширше, ніж термін хореографічне мистецтво і хореографія, тому що деякі форми, стилі танцю нині виходять за межі як загальної характеристики мистецтва взагалі, так і хореографії зокрема, головним чинником яких є художня форма і принцип.

Окремі новітні форми, стилі танцю сьогодення синтезуються та інтегруються з *масово-популярним молодіжним середовищем* (соціальні, вуличні і клубні танці, танцювальний перформанс); *спортом* (спортивно-акробатичний, спортивно-бальний танець, танцювально-спортивна аеробіка і фітнес); *психологія і медицина* (хореотерапія, імпровізація звільнення, контактна імпровізація).

Маючи танцювальну основу чи елементи танцювальних форм, вищевказані форми й стилі танцю стають новими формоутвореннями у хореографічній культурі, які через стрімкі соціокультурні процеси перебувають у постійному русі, синтезації та інтеграції з іншими галузями суспільства.

Дослідженнями і вивченням теорії, історії та художньої практики хореографічної культури займається мистецтвознавча наука – хореологія.

Хореографічна культура також несе у собі загальні принципи зображально-виражальних чинників культури сценічної, пластичної, побутової. Хореографічна культура як суспільне і художнє явище характеризується поліфункціональністю. Серед її функцій хореографічної культури ми виділяємо пізнавальну, інформативну, комунікативну, регулятивну, інтегративну, аксіологічну, світоглядну, а також виховну.

Пізнавальна функція хореографічної культури фіксує досягнення людства у галузі танцювального мистецтва в кожну суспільно-історичну епоху – первісне суспільство, давній Схід і античність, середньовіччя і ренесанс, новий час (бароко, класицизм, романтизм, реалізм), новітній час (імпресіонізм, джаз, модерн, авангард, соцреалізм, неокласицизм, постмодернізм, масово-популярна субкультура).

Інформативна функція виконує передачу, трансляцію танцювального досвіду, як за *вертикаллю* (наскальні зображення первісного танцю; рукописи, живопис і вазопис з зображенням танців давніх Єгипту, Індії, Китаю, Еллади, Риму; рукописи і малюнки про танець Візантії, Русі, Західної Європи; трактати і малюнки танцю ренесансу; навчальні керівництва, книги, малюнки про запис танцю, танцювальні вправи і фігури, балети від XVII до першої половини XX століття); відео-кінематографічні записи танців, балетів, танцювальних шоу, концертів другої половини XX – початку XXI століття), так і за *горизонталлю* – обмін

хореографічними цінностями між народами (естетика, характер, жанр, стиль, форма, виражальні засоби і техніка балету і танцю).

Комунікативна функція хореографічної культури полягає в передаванні танцювального досвіду поколінь і формуванні різноманітних способів і типів спілкування між представниками хореографічного мистецтва (артисти балету, викладачі хореографії, балетні репетитори, балетмейстери-постановники, балетні арт-менеджери, хореологи і балетознавці). Ця функція виконує роль збирача етнохореологічних елементів і фундатора народного танцю, забезпечуючи живий зв'язок поколінь і закладаючи фундамент для становлення і зростання хореографічного потенціалу кожної нації.

Регулятивна функція хореографічної культури реалізується за допомогою етично-естетичних норм у танці і балеті, засвоєння яких необхідне для успішної репрезентації і сприйняття в суспільстві.

Інтегративна функція хореографічної культури полягає в об'єднанні людей у соціальні групи представників хореографії (виконавці, викладачі, постановники, керівники, науковці), а також (представники професійної академічної традиції, представники аматорської, експериментальної, масово-популярної традиції) одночасно у членів однієї соціальної групи формується приналежність до неї. Разом з тим інтегративній функції супутня і дезінтегративна – культурні і субкультури відмінності утруднюють спілкування хореографів, виступають як бар'єри, що відокремлюють групи і спільноти і нерідко причиною їх протистояння і

конфліктності (практики і теоретики; професіонали та аматори-експериментатори; постановники і керівники).

Аксіологічна функція хореографічної культури полягає в формуванні у людини певних ціннісних орієнтирів про танець і балет, моральних установок, танцювальних смаків людини. Вона виражає якісний стан хореографічної культури.

Світоглядна функція хореографічної культури виявляється в тому, що вона синтезує в цілісну і завершену систему зображально-виражальні, сценічні, побутові, емоційно-символічні, формально-технічні, соціокультурні і філософські чинники танцю і балету для формування сприйняття хореографією людини, через яку і для якої, вона репрезентується у світі.

Виховна функція хореографічної культури виражається в тому, що хореографія не лише пристосовується до природного та соціального середовища, але й виступає одним із чинником саморозвитку і виховання людства.

Хореографічні види

Хореографічний вид – це структурна одиниця в хореографічній культурі і мистецтві, сукупність танцювальних технік і методів, зображально-виражальних засобів, формально технічних чинників, естетичної репрезентації. Хореографічними видами є народна, класична, бальна, сучасна хореографія.

Народна хореографія – це етнічний вид хореографічного мистецтва, сформований упродовж історичного процесу розвитку художньої культури людства: давніх і античних цивілізацій, середньовіччя, нового часу і початку ХХ століття – під впливом фольклорних,

міфологічно-релігійних чинників, що виявили в танці національний колорит і ментальність, а також сприяла зародженню і розвитку виражальних засобів і форм класичного, бального, сучасного танцю.

Класична хореографія – це академічний вид хореографічного мистецтва, сформований під впливом класичних чинників художньої культури – класицизму, елінізму, ренесансу, бароко, класицизму, романтизму, а також виражальних засобів і форм народного та історичного танцю XV–XIX століття, що обумовили в танці класичний конон і естетичний зразок, виражальних форм і техніки, а також створення універсальної системи навчання і викладання танцю.

Бальна хореографія – це соціальний вид хореографічного мистецтва і культури сьогодення, сформований під впливом історичних і соціальних чинників художньої культури в галузі народного, історичного, академічного, бального і латиноамериканського танцю, що виявили в танці лише парне, або ансамблеве танцювання за принципом спортивних змагань.

Сучасна хореографія – це новітній вид хореографічного мистецтва і культури сьогодення, сформований під впливом соціально-політичних, філософських, технологічних, стилістичних чинників культури XX ст., що виявили в танці імпровізаційність та індивідуальність, а також стабілізували його синтезовану структуру.

Хореографічні типи

Хореографічний тип – це структурна одиниця в хореографічній культурі, яка базується за історичними принципами й ознакою.

Типами в хореографії є *первісний танець* (тотемні танці – людини-лева, kota, вовка, ведмедя, змії, крокодила, птаха; чоловічі обрядово-побутові танці – тваринні, мисливські, військові; жіночі обрядово-побутові танці – плодючості, військові, тваринні), *давньосхідний танець* (давньоєгипетський, давньоперський, давньоіндійський, давньокитайський), *античний танець* (давньоеллінський і давньоримський танець), *середньовічний танець* (варварський танець галів, саксів, франків, бургундів, тюрингів; візантійський танець гістріонів, руський танець скоморохів, готичний танець жонглерів), *академічний танець і балет* (ренесансний, бароковий, класицистичний, сентименталістичний, романтичний), *сучасний танець і балет* (дунканізм, фулеризм, фокінізм, джаз, теп, модерн, неокласика, соцреалізм і естрадний танець, постмодерн, бутто, танцювальні перфоманси).

Хореографічна система і методи

Хореографічною системою прийнято вважати – *класичний танець*, як універсальну, головну і базову структуру хореографічної культури, основа якої слугує прикладом навчання, виховання і сценічної творчості в інших методах і формах танцю.

Методами в хореографічній культурі прийнято вважати школи і техніки академічних і сучасних танцювальних дисциплін – історико-побутовий танець, характерний танець, народно-сценічний танець, дуетно-сценічний танець,

європейський стандартний танець, латиноамериканський танець, джаз-танець, модерн джаз танець, теп данс, контемпорарі данс, хіп-хоп танець, імпровізація і контактна імпровізація.

Класичний танець (від латинської classicus – зразковий, також має назви académique danse – академічний танець, danse e'cole – шкільний танець, ballet – професійна балетна техніка і хореографічний тренаж) – хореографічна танцювальна система, яка сформувалась в європейському балетному театрі в 1554–1934 рр. майже чотириста років тому.

Витоки деяких форм класичного танцю сягають доби античності в Стародавній Елладі – період класики й еллінізму 500–30 рр. до н. е. П'ять позицій рук і ніг (positions des bras et des pied), правильні переклади рук і нахили корпусу (cambre et port de bras), стрибки й оберти (sauté, pas echappé, pas assamblé, pas jeté et grand jeté, cabriole, pirouette, tour en l'air).

Як професійна академічна танцювальна система формувалась у період італійського ренесансу 1430–1610 рр., у період французького бароко, класицизму, романтизму 1660–1880 рр., у період російського академізму 1860–1910 рр.

Класичний танець вийшов з історико-побутового танцю, як його академічна форма. Фундаментом балетної техніки є його академічні школи класичного танцю – італійська (1554 р.), французька (1661 р.), російська (1738 р.)

Італійська академічна школа класичного танцю має певні періоди розвитку: *раньоіталійський* (1554–1661 рр.) – професійна техніка і термінологія виконання танців і рухів

Фабріціо Каррозо, Чезаре Негрі; *староіталійський* (1730–1780 рр.) – трюкачність і акробатизм Рінальда Фузано, Гаetano Вестріса; *новоіталійський* (1820–1930 рр.) – геометричність і віртуозна техніка Карла Блазіса, Джованні Лепрі, Енеріко Чеккетті. Італійська школа танцю, відрізняється швидкістю, динамізмом, віртуозністю.

Французька академічна школа класичного танцю має певні періоди розвитку: *раньофранцузький* (1661–1780 рр.) – академізація теорії, термінології, методики виконання танцювальних рухів, танців, запис танцю, методика побудови композиції танцю П'єр Бошан, Луї Пекур, Луї Дюпре; *старофранцузький* (1780–1880 рр.): *ампірність* (1780–1840 рр.) – геометричність і віртуозна техніка – Максиміліан і П'єр Гарделі; *тальонізм* (1830–1880 рр.) – пастельність, сильний апломб, граціозні port de bras sombre, довгі затримки в позі на одній нозі, великі та легкі стрибки, танець на півпальцях, домінування жіночого танцю над чоловічим – Філіпо і Марія Тальоні; *шляхетність* (1780–1880 рр.) – домінуючий міцний чоловічий шляхетний танець, віртуозна техніка стрибків, обертів, академічність у позиціях рух і ніг, вільне володіння port de bras – Огюст Вестріс, Жіль Перро, Август Бурнонвіль, Маріус Пегіпа, Христіан Йогансон). Французька школа танцю відрізняється апломбом, широкою амплітудою, легкістю, шляхетністю.

Російська академічна школа класичного танцю має певні періоди розвитку: *ранньоросійська перша* (1738–1810 рр.) – трюкачність і акробатизм – Жан Батист Ланде, Рінальдо Фузано, Франц Гельфердінг, Гаспаро Анджоліні; *ранньоросійська друга* (1810–1870 рр.) – геометричність і віртуозна техніка, тальонізм – Шарль Дідло, Філіп і Марія

Тальоні, Олена Андріянова); *староросійська* (1870–1930 рр.) – шляхетність, уміле володіння руками і корпусом, геометричність і віртуозна техніка – Християн Йогансон, Енеріко Чеккетті, Микола Легат, Михайло Фокін, Ольга Преображенська. Російська академічна школа класичного танцю відрізняється гармонійним поєднанням італійської та французької шкіл.

В класичному танці протягом 1920–1960 рр. затвердились так звані методи навчання і викладання: *метод Енеріко Чеккетті* – Італія (1920–1970 рр.); *метод Агріпіни Ваганової* – Росія, СНД, Японія, Китай, Прибалтика, Ізраїль, Туреччина, ПАР, Куба (1930–1990 рр.); *метод Ольги Преображенської* – Франція (1920–1960 рр.); *метод Миколи Легата, Ани Павлової, Тамари Карсавіної* – Велика Британія (1920–1980 рр.); *метод Михайла Мордкіна, Джорджа Баланчіна* – США (1920–1980 рр.).

Класичний танець – універсальна світова, головна, базова навчальна хореографічна дисципліна та предмет у професійних середніх і вищих навчальних закладах культури і мистецтв у галузі хореографія.

Провідним принципом у класичному танці є *виворотність* (en dehors) і *стрибок* (sauté). Термінологія класичного танцю – французька й італійські музичні назви.

Урок класичного танцю (exercicese) поділяється на три частини: вправи біля станка (exercices sur le barre), вправи на середині (exercice danse le centre), швидка частина – стрибки й оберти (allegro).

На основі виворотності в класичному танці розроблена техніка: закриті (fermès) і відкриті (ouverts) положення; схрещені (croises), нехрещені (effaces), розвернуті (ecartes)

позиції; рухи назовні (*en dehors*) і рухи всередину (*en dedans*); рухи вперед (*en avant*), назад (*en arriere*), убік (*en coté*).

Історико-побутовий танець – академічна дисципліна, яка сформувалася з танців Західної Європи XII – першої половини XVII століття та в європейському балетному театрі у другій половині XVII – початку XX століття як стилізація народного танцю в балеті.

Також історико-побутовий танець – академічна дисципліна та предмет з естетики й етикету танцю в професійних середніх і вищих навчальних закладах культури і мистецтв.

У навчальному процесі історико-побутовий танець складається з різноманітних *reverence* XVI–XIX століть, танцювальних форм «*pas chassé*», танцювальних етюдів на середині – бранль, павана, вольта, романеска, куранта, гавот, менует, контрданс, екосез, полонез, вальс, полька.

Характерний танець – академічна дисципліна, яка сформувалась у європейському балетному театрі у XVIII – початку XX століття як стилізація народного танцю в балеті. Характерний танець – має значення в академічному балеті, як певний виразний образ, характер за сюжетом балету.

Також характерний танець – головна базова навчальна хореографічна дисципліна та предмет у професійних середніх і вищих навчальних закладах культури і мистецтв.

В академічному балеті характерний танець представлений дивертисментними танцями – польським, угорським, іспанським, італійським, російським, східним.

У навчальному процесі, характерний танець складається з *exercice sur le barre* і танцювальних етюдів на

середині в польському, угорському, іспанському, італійському, українському, російському характері.

Народно-сценічний танець – академічна дисципліна, яка сформувалась у європейському балетному театрі у першій половині ХХ століття як стилізація народного танцю народів світу за допомогою технік, форм і сценічних зразків класичного танцю.

Народно-сценічний танець має представлення в балетному мистецтві академічними театрами й ансамблями народного танцю. Ансамбль танцю імені Павла Вірського (Україна), ансамбль танцю імені Ігоря Моїсеєва (Росія), грузинський національний балет Сухішвілі (Грузія), ансамбль народної пісні і танцю «Мазовше» (Польща) тощо.

Також народно-сценічний танець – головна базова навчальна хореографічна дисципліна та предмет у професійних середніх і вищих навчальних закладах культури і мистецтв.

У навчальному процесі народно-сценічний танець складається з *exercice sur le barre* і танцювальних етюдів на середині в польському, українському, російському, білоруському, болгарському, латвійському, молдавському, угорському, шотландському, італійському, іспанському, грецькому, грузинському, узбецькому, єврейському, циганському, матроському характері.

Дуетно-сценічний танець – академічна дисципліна, яка сформувалась у європейському балетному театрі у ХІХ – першій половині ХХ століття як техніка і принцип підтримок у балеті. Підтримки дуетно-сценічного танцю мають значення в академічному і сучасному балеті як певний виражальний образ, характер за сюжетом балету.

Також дуетно-сценічний танець – навчальна хореографічна дисципліна та предмет у професійних вищих навчальних закладах культури і мистецтв у галузі хореографії.

У навчальному процесі дуетно-сценічний танець складається з виконання партерних і повітряних підтримок; підтримок двома руками за талію – pas glissade, developpé, grand port de bras, petit et grand pose effac, crois, arabesque, pirouettes, tour lents; підтримки за руки – pirouettes, tour lents; прийомів повітряних малих і великих підтримок – changement de pied, grand assemblé, sissonne en 1-й arabesque, grand fouetté, під'єми у 1-й arabesque, «ластівка», grand jeté entrelencé на плече.

Європейський стандартний танець – сучасна танцювальна дисципліна американо-європейського походження, яка сформувалась з бальних і джазових форм і технік у 1920–1970 рр. В ній поєднуються техніки танців – повільного вальсу «Waltz», танго «Tango», віденського вальсу «Vieden Waltz», повільного фокстроту «Slowfox», квікстепу «Quicstep». Також у парі вивчаються основні рухи, позиції корпусу та ніг, складні пози і підтримки.

Повільний вальс (фігури) – закриті переміни (Closed Changes): закриті переміна с ПН (из правого оберта у лівий) RF Closed Change (Natural to Reverse) закриті переміна с ЛН (из лівого оберта у правий) LF Closed Change (Reverse to Natural). Правий оберт (Natural Turn), лівий оберт (Reverse Turn), правий спіні оберт (Natural Spin Turn). Віск (Whisk), шасе из ПП (Chasse from PP). Закритий імпетус чи імпетус оберт (Closed Impetus – Impetus Turn). Загальне плетіння чи плетіння у ритмі вальса (Basic Weave – Weave in Waltz Time).

Дрег хезитейшн (Drag Hesitation), лівий півот (Reverse Pivot), закритий и відкритий телемарк (closed Telemark & open Telemark), лівий фоллвэй и сліп півот (Fallaway Reverse and Slip Pivot), півоти ВП (Pivots to Right – Natural Pivots).

Танго (фігури) – хід (Walk), поступальний боковий крок і звено (Progressive Side Step & Link), відкритий і закритий променад (Closed & Open Promenade), загальний лівий оберт (Basic Reverse Turn). Фор стэп (Four Step), Лівий фоллевей та сліп півот (Fallaway Reverse and Slip Pivot), зовнішній свівл (Outside Swivel), відкритий правий оберт – минаючий правий оберт (Open Natural Turn – Passing Natural Turn).

Віденський вальс (фігури) – правий і лівий оберти (Natural & Reverse Turn), переміна вперед і назад з правого оберта на лівий і навпаки (Forward Change Step – Natural to Reverse, Forward Change Step – Reverse to Natural, Backward Change Step – Natural to Reverse, Backward Change Step – Reverse to Natural).

Фокстрот (фігури) – перо і потрійний крок (Feather Step, Three Step), правий і лівий оберти (Natural & Reverse Turn), перо закінчення (Feather Finish), закритий імпетус (Impetus Turn), загальне і праве плетіння (Basic & Natural Weave), зовнішній свівл (Outside Swivel), топ спін (Top Spin), хOVER перо (Hover Feather). Лівий фолвэй и сліп півот (Fallaway Reverse and Slip Pivot), швидко праве плетіння і закінчення (Quick Natural Weave from PP).

Квікстен (фігури) – чвертні оберти вправо і вліво (Quarter Turn to Right & Left), правий оберт з хезитейшн (Natural Turn with Hesitation), ліве шосе оберт (Chasse Reverse Turn), лок стэп вперед і назад (Forward & Backward Lock Step), біжуче закінчення у закритій позиції (Running Finish),

зовнішня переміна (Outside Change), крос шосе (Cross Chasse). Біжучий правий оберт і швидкий відкритий лівий (Running Right Turn & Quick Open Reverse), зіг-заг (Zig-Zag), шість швидких біжучих (Six Quick Run), румба кросс (Rumba Cross), тіпсі праворуч і ліворуч (Topsy to Right & Left), ховер корте (Hover Corte), відкриті телемарк і імпітус оберт (Open Telemark, Open Impetus Turn), вигнуте перо (Curved Feather).

Латиноамериканський танець – сучасна танцювальна дисципліна, американо-європейського походження, яка сформувалася з певних форм і технік джаз-танцю, танцювальних латиноамериканських форм, американського та іспанського танцю у 1930–1980 рр. У ній поєднуються техніки танців – самби «Samba», ча-ча-ча «Cha-cha-cha», румби «Rumba», пасадобля «Pasadouble», джайву «Jive». Також в парі вивчаються основні рухи, позиції корпусу та ніг, техніка роботи корпусу і стегон, складні пози і підримки.

Самба (фігури) – основний рух, поступальний основний рух (Simple-pasa), самба-крок (Samba-pasa), на місці променадные ботафого (Bato-Fogo Promenade), Тіньові ботафого, поступальні вольти вправо, вліво (Volta to right & left), самба хід у променадної позиції (Samba-pasa Promenade), самба-крок убік (Samba-pasa to side), вольтовый спот поворот вліво і вправо для партнерки (Volta Spot Turn to right & left), лівий оберт (Reverse Turn), ботафого з просуванням (Bato-Fogo). Розкручування від руки, самба локи (Samba-locky), аргентинські кроси (Argentinian cross), відкриті та закриті роки (Open & Closed Rock), мэйпул – безперервний вольтовый оберт ліворуч і праворуч (Marpoole Volta Turn to right & left), роки назад (Rock Back), корта-джака

(Corte-jacke), крузадо хід і локі в тіньовий позиції (Crousadot-pasa Locky), біг з променада зворотньо (Run Promenade).

Ча-ча-ча (фігури) – основний рух (Simple-pasa), тайм степ (Step Time), Три-ча ча-ча – вперед, назад (Three Cha-cha Forwad & Back), нью-йорк (New York forwade & back), оберти на місці ліворуч і праворуч (Turn-pasa), віяло (Fen), алемана (Alemana), клюшка (Stik), відкритий і закритий хіп твіст (Open & Closed Hip Twist), турецький рушник (Turkish Tovel), правий вовчок і спіраль (Right Top & Spirale), кубинські брейки у відкритій позиції (Cuban Bracke), крос бейсік з сольним поворотом дами (Cross Basic), тайм степ в ритмі гуапача (Step Time Gaupacha), спіральний закритий хіп твіст (Spiralle Closed Hip Twist).

Румба (фігури) – основний рух (Simple-pasa), нью-йорк (New York forwade & back), оберти на місці вліво і вправо (Turn-pasa), поступальний хід вперед і назад (Step forwad & back), віяло (Fen), алемана (Alemana), клюшка (Stik), відкритий і закритий хіп твіст (Open & Closed Hip Twist), кукарача (Cucaracha), спіраль (Spirale), фолевей (Fallaway), кубинські роки (Cuban Rock), ліска-спінінгу.

Пасадобль (фігури) – плащ (cloack), закритий променад (Closed Promenade & Promenade to Back Promenade), фолевей із закінченням до розділення, відкритий телемарк і лівий фоллэвей (Open Telemark Fallaway Reverse), твіст поворот (Twist Turn), Фреголина (Fregolina), ля пасе (La Pase), дроб фламенко (Sapateo).

Джайв (фігури) – зміна місць зліва направо, зміна місць справа наліво, ланка (Rock), зміна рук за спиною, хлист, американський спін (American spin), фоллэвей з відкиданням (Fallaway), свівли з носка на каблук (Svivre), флики в брейк

(Flics in Braike), Хлист-спін, вітряк, Закручений хлист, Поштовх лівим плечем (стегно), зміна місць справа наліво з подвійним оборотом, муч (much), катапульта (Catapulte), майамі спешл (Miami Spesial).

Джаз-танець – сучасна танцювальна дисципліна афро-американо-європейського походження яка сформувалася з певних форм джазової музики і танцювально-пластичних форм в 1930–1970-х рр. У ній поєднуються техніки так званого європейського джазу (традиційного), афро-джазу, свінгу, рок-н-ролу, чарльстону, твісту, шейку, джаз-фанку, фольк-джаз модерн танцю (техніка модерн-танцю під джазову музику чи стилізація народного танцю з використанням джазових рухів та елементів під фольклорну музику).

Модерн джаз танець – сучасна танцювальна дисципліна американо-європейського походження, яка сформувалася з певних форм і технік джаз-танцю та модерн-танцю в 1930–1970 рр. У ній поєднуються авторські сучасні техніки: Марти Грем – стиснення та розширення (contraction & release); Доріс Гемфрі та Хосе Ліона – піднімання й падіння, сбросів корпусу (suspend & recovery); Мерса Каннінгема – спіралі та штопорні обертання (spiral, corkscrew turn); техніка Кетрін Данхем, Гос Джордано, Мета Меттокса, Ріка Одумса, Бенджаміна Феліксдала – використання пози «колапсу», ізоляція та поліцентрія, поліритмія, мультиплікація, координація, імпульс і управління.

Побудова уроку з модерн-джазу включає розігрів (warm-up), ізоляцію (isolation), партер (par terre), адажіо (adagio), крос (cross-moverments, jumps, turn), комбінації та

імпровізації (combination & improvisation), при цьому переважає термінологія англійська, почасти французька.

Теп данс – сучасна танцювальна дисципліна, американо-європейського походження яка сформувалась з певних танцювальних форм і технік афро-американського тепу, ірландської жиги, іспанського сапатео, російських дробушок у 1920–1970 рр.

Нині теп як поєднує афро-американські техніки Біла Роббінсона, Сема Девіса (молодшого), братів Феярда і Гарольда Ніколсів, американо-європейську техніку Фреда Астера і Джина Келлі, ірландську техніку Тетлі, російську техніку Володимира Кірсанова, українську техніку Олександра Балансева і Василя Подберьозкіна, Володимира Шпудейка.

Урок складається із розігріву, основних ударних вправ біля станка, що виконуються лише стопою, комбінацій та етюдів на середині.

Контемпорарі данс (контампорен, контемп) – сучасна танцювальна дисципліна європейського походження. Нині контемпорарі – це сукупність авторських неокласичних, модерн джазових технік, а також авторських танцювальних перфомансів, імпровізації, модифікацій японського танцю – було. Вони зародились і формувались упродовж 1960–1990 рр. у сценічній неокласичній балетній техніці (авторських та академічних театрах Франції, Люксембургу, Великої Британії, Німеччини, Нідерландів, Словенії, України); експериментальних лабораторіях і студіях танцю Франції, Німеччини, Польщі, Росії, України.

Для прикладу урок неокласичного варіанта авторської техніки контемпорарі складається з розігріву (warm-up),

вправ біля станка (*exercices sur la barre*), вправ на середині (*exercices danse le centre*), швидкої частини та стрибків (*allegro & sauter*), комбінацій (*combinations*). Важливим чинником у цьому виді є часте поєднання вправ на дрібну техніку та велику амплітуду, поєднання рухів *par terre* із стрибками (*petit et grand saute*).

Хіп-хоп танець (від англ. *hip-hop* – танцювальний варіант музики реп) – сучасна танцювальна дисципліна, а також загальне поняття і характеристика масово-популярних молодіжних танцювальних форм американо-європейського походження, які почали формуватись у 1970 – 1990-х рр. і модифікуються дотепер.

Хіп-хоп танець поєднує різні стильові форми – вуличні, *молодіжні танці* (*street dance*) – соул, фанк, хіп-хоп, нью стайл, електрик-бугі, брейк-данс; клубні, танці на дискотеках (*club dance*) – диско, техно, хаус, електро. Головною особливістю всіх цих стильових форм є емоційне відтворення музики та співу, а також висока віртуозність і динамічна виразність.

Фанк – танцювальна форма афро-американського походження; *диско* – танцювальна форма західно-європейського походження; *хаус* – танцювальна форма; *електро* – пульсуючі рухи на дискотеці, *техно* – прямокутові рухи у швидкому темпі; *ар енд бі* (*R & B*) – синтез танцювальних форм *electric-boogie*, *breaked-dance*, *funk*, *new style*, *disco*, *techno*, *house*.

Електрик-бугі (верхній брейк) – це танцювальні форми; *roping* – синкопована, динамічна техніка; *robot man* – механічна техніка; *waves* – техніка хвиль; *king tats* – техніка

рук яка відтворює давньоєгипетські фресоківі зображення, кисть чи лікоть повинен бути зігнутим під кутом 90°.

Брейк-данс (нижній брейк) – це танцювальні форми; *footwork* – техніка підходів до руху; *powermoves* – техніка циркових рухів – фляк, сальто, корпштрунг, переворот, а також акробатичні рухи з капоейро та кунг-фу; *helicopter* – техніка імітації (догори ногами) гелікоптера з перекидуванням корпусу на підлозі; *pirouettes* чи *свічка* – техніка обертання догори ногами на долоні; *pike* – поза, стойка на руці, одна нога рівна, друга зігнута в коліні тощо.

Імпровізація та контактна імпровізація – сучасна дисципліна, американо-європейського походження, яка сформувалась із певних форм танцювальної імпровізація, а також контактної імпровізація у 1900–1980 рр. Вона поєднує сучасні танцювальні техніки: *імпресіоністичну* Айседори Дункан – імпровізація від внутрішнього настрою; *неокласичну* Михайла Фокіна – імпровізація з використанням класичного танцю та вільної пластики; *постмодерністську* – імпровізацію Уїльяма Форсайта з деконструктивними експериментами руху і простору; *контактну імпровізацію* Стіва Пекстона – осягнення, пізнання простору через контакт і роботу з партнером.

3.2. Хореографічні напрями, стилі, форми, жанри

Хореографічні напрями

Хореографічний напрям – це сукупність найпоказовіших стильових характеристик певного художнього явища в хореографічному мистецтві. Основу напрямку становить чітко визначена концепція сприйняття світу й людини.

Серед напрямів у хореографії ми виділяємо *класицизм* (пантомімні балети на античний і побутовий сюжет), *сентименталізм* (комічний, драматичний балет, пантомімні балети на античний і побутовий сюжет, балет-пастораль), *романтизм* (багатодійний сюжетний академічний балет – 2, 3 дії; однодіний балет-дивертисмент), *імпресіонізм* (танцювальні імпровізації, хореографічна мініатюра, однодійний безсюжетний танцесимфонічний балет), *модернізм* (механічний, абстрактно-кубічний, футуристичний, авангардний однодіний чи багатодійний балет), *неокласицизм* (балет-дивертисмент з хореографічних мініатюр пов'язаних загальним чи абстрактним змістом, однодійний, багатодійний абстрактно-асоціативний і сюжетно-драматичний балет, хореодрама), *постмодернізм* (сюжетні чи безсюжетні танцювальні експерименти, дійства, перфоманси).

Хореографічні стилі

Хореографічний стиль – це стійка система художньо-образних засобів, прийомів танцювальної творчості, характерна для певного історичного періоду та авторського стилю.

Нині серед стилів ми виділяємо – *давньоєгипетський* (храмові танці – святкові, урочисті, релігійні, містичні; побутові – аристократичні розважальні, селянські обрядові, розважальні), *давньогрецький і давньоримський* (акробатичні танці з биком, священі, культово-помірні, військові, побутові, театральні, італічний танець і танцювальні пантомімічні дієства), *візантійський чи візантизм* (військова пантоміма, обрядові і театральні танці), *давньоруський* (танці скоморохів, народно-обрядові танці), *готичний – західноєвропейський танець жонглерів* (танцювально-релігійні містерії, танці жонглерів і менестрелів, морескерів, світські, народно-обрядові, побутові танці), *ренесанс* (танці морескерів, театральнотанцювальні дієства, бали, маскаради, танці комедії дель арте, балети на античний сюжет, балети-маскаради, кінські балети), *бароко* (балети-маскаради, балети-мелодрами, балети-виходи, балети-комедії, балети-опери, балети-пасторалі), *джаз* (сюжетний афро-американський балет, мюзикли, теп-шоу), *модерн* (сюжетний і безсюжетний абстрактний балет), *неокласика* (сюжетний драматичний і абстрактно-асоціативний балет, постнеокласичний синтезований балет), *соцреалізм* (безсюжетний симфонічний балет і хореодрама), *естрадний танець*, *постмодерн* (сюжетний драматичний і абстрактно-асоціативний балет).

Хореографічні форми

Хореографічні форми – засоби, якими хореограф користується при відтворенні засобами танцю явищ дійсності. Хореографічні форми поділені на *вищу* – балет, *малу* (хореографічна мініатюра) і *велику* (ансамблевий танець), музично-танцювальні, розважальні, аукціонні,

новітні, синтезовані, інтеграційні, джазові, соціальні і молодіжні форми.

Балет – вища форма хореографії, яка сформувалась у європейському театрі впродовж другої половини XVI та початку XVIII століття, відокремившись у 1708 році від театру та музики в окремий вид сценічного мистецтва. Зміст балету розкривається в танцювально-музичному образі. Балет сьогодення представлений чотирма типами – *академічний* (за напрямками – сентименталізм, романтизм, соцреалістичний радянський); *сучасний* (за напрямками – імпресіонізм; за стилями – модерн, джаз, неокласика, соцреалізм, постмодерн); *народно-сценічний* (академічні професійні колективи та ансамблі народного танцю з авторською програмою (Росія, Україна, Білорусь, Іспанія, Угорщина, Молдова, Латвія, Польща, Грузія, Казахстан, Ізраїль, Узбекистан, Єгипет, Мексика), а також класичні народні театри Китаю, Японії, Індії, Таїланду); *бальний* (театри та ансамблі бального танцю з формейшн та шоу програмою з ST, LA).

Хореографічна мініатюра – мала форма в балетному мистецтві, може слугувати окремим танцем у балеті чи танцями, які поєднані в балеті єдиним змістом, найчастіше абстрактною асоціацією. Мініатюра, на відміну від музично-танцювальних кількісних форм, відрізняється винятково характерним сюжетом і чітким змістом.

Мініатюра, у свою чергу, поділяється на кількісні форми виконання танцю артистами – *solo* (один виконавець – артист балету чи балерина), *douette* (артист балету і балерина, чоловічий чи жіночий), *trio* (2 артисти балету і балерина та навпаки, 2 балерини й артист балету, а також три

артисти балету чи три балерини), quartet (2 пари, 2-а артисти балету і 2 балерини; 3 чоловіки, одна жінка чи 3 жінки й 1 чоловік), quintet (5 виконавців, за фантазією і змістом хореограф сам добирає виконавців за статтю).

Ансамблевий танець – велика танцювальна форма від 6-ти до 32 –х виконавців (3, 4 пари; 5, 6 пар; 7, 8, 9 пар), або винятково чоловічий чи жіночий ансамбль з солістом чи без соліста. Як і хореографічна мініатюра може нести сюжетне чи змістове навантаження, або мати окремих сюжет і зміст, а також у сучасному балеті бути безсюжетним і нести винятково дивертисментний характер.

Музично-танцювальні форми – (variation, pas de deux, pas de trois, pas de quatre, pas de cinque, danse d’action, grand pas, сюїта, дивертисмент, балет, мініатюра, концерт.

Pas de deux, pas de trois, pas de quatre, pas de cinque характеризуються лише репрезентацією виконавцями балетної майстерності й танцювальної техніки без наявності сюжету і змістовного навантаження. Мають один загальний принцип – *antré* (вихід), *adagio* (повільна частина в дуеті), *variations le dame et le cavaliere* (демонстрація віртуозної техніки танцю артистом балету чи балериною), *code* (закінчення, найчастіше манежна частина (*manege*) – по колу *tombé coupé grand jeté en tournent* для чоловіків; по колу *tour pique en dedans* для жінок; наприкінці найчастіше по центру в чоловіків – *grand pirouette*; у жінок – *tour foueté*).

Розважальні форми (шоу-програма) призначені лише для розважального видовища, головним сенсом якого є приголомшувати, здивувати, емоційно-пристрастно впливати на глядача.

Аукціонні форми (танцювальні перфоманси) призначені для неформальних, побутових, нестандартних і нетрадиційних акцій, видовищ, експериментів, звичайних імпровізацій з поєднанням танцю та інших форм перфомансу.

Новітні форми – фокінізм, джаз-танець, теп-танець, модерн-танець, імпресіоністичні, модерністські тенденції в танці. Які виникли в кінці XIX і формувались упродовж XX століття, майже до 50–60 рр. Назва характеризує їх особисту приналежність до історії XX століття, яка характеризується як новітня.

Синтезовані форми – неокласика, рок-і-популярні тенденції в танці, соцреалістичний балет, естрадний танець, постмодерний балет, було-танець, постмодерністські хореографічні експерименти, перформанс у танці, які сформувались у другій половині XX століття. І через свою взаємоприкличивість і поєднання традиції та інновації утворюють синтез.

Інтеграційні форми (імпровізація та хореотерапія, танцювальна аеробіка та фітнес, спортивний танець – рок-н-рол), які існують на стику мистецтва та інших суспільно-побутових форм.

Джазові форми (джаз танець, афро-джаз танець, фольк-джаз танець, фанк-джаз танець, теп-танець, чарльстон, твіст), які виконуються під різну джазову музику, чи використання джазових рухів на національний сюжет.

Соціальні та молодіжні форми (спортивно-бальний танець, соціальні танці – кантрі, свінг, сальса, меренге, мамбо, ламбада, орієнталь) орієнтуються на суспільно-дозвільну аудиторію (підлітки, юнацтво і молодь, зрілі й

похилі люди) для гарного проведення часу чи професійних змагань. Одним з важливих компонентів форми є хореографічні жанри.

Хореографічні жанри

Хореографічний жанр (від фр. genre – манера, різновид) у хореографії і балеті – рід твору, що характеризується сукупністю формальних і змістовних особливостей. У хореографії взагалі, і в балеті, зокрема, наявні такі жанри за аналогією до літератури й музики, а також до сучасних ринкових відносин: *епічні жанри* – балет-казка, балет-легенда, балет-роман (сюжет за літературним романом), *драматичні жанри* – балет-трагедія, балет-комедія, хореодрама; *безсюжетний танцесимфонічний балет* (сюжет викладений абстрактною асоціацією за допомогою відтворення музики танцем) балет-симфонія, *балет-дивертисмент* (серія номерів абстрактно поєднаних між собою), *балет з хореографічних мініатюр* (зміст складається з окремих танцювальних міні-сюжетів – мініатюр, які разом розкривають головний зміст чи ідею балету), *балет-феєрія*, *тотальний балет* (обов'язково хореодраматичний балет з літературним сюжетом, який відтворюється за допомогою синтезу інших видів культури суспільства – живопис, кіно та відео трансляція, вокал, романс, естрадний вокал та популярна музика, акробатика, жонгливання, пантоміма).

Висновки до третього розділу

Отже, сформована сучасна модель і система хореографічної типології, яка базується на загальноприйнятих принципах і нормах типології та класифікації в історичних науках, художній культурі взагалі, і хореографічному мистецтві, зокрема. Також важливими системоутворювальними чинниками і зразками є історичні, культурологічні, естетичні критерії, які допомагають чіткіше уявити різні характеристики понять у хореографічній культурі.

Обґрунтоване і визначене поняття «хореографічна культура», а також виділено пізнавальну, інформативну, комунікативну, регулятивну, інтегративну, аксіологічну, світоглядну, виховну функції її існування. Сформульовано визначення видів хореографічної культури – народної, класичної, бальної, сучасної хореографії за фольклорними, академічними, соціальними, новітніми ознаками, а також соціокультурними і мистецтвознавчими показниками. Схарактеризовано історичні типи в хореографії – первісний, давньосхідний, античний, середньовічний, академічний, новітній.

Класичну систему хореографії, а саме класичний танець, визначено як універсальну і загальносвітову в ознайомленні, навчанні, професійній і аматорській репрезентації. Методами хореографічної системи є історико-побутовий танець, характерний танець, народно-сценічний танець, дуєтно-сценічний танець, європейський стандартний танець, латиноамериканський танець, джаз-танець, модерн джаз танець, теп данс, контемпорарі данс, хіп-хоп танець,

імпровізація і контактна імпровізація. Серед напрямів хореографічної культури визначено – класицизм, сентименталізм, романтизм, імпресіонізм, неокласицизм, футуризм, дадаїзм, сюрреалізм, експресіонізм, кубізм, постмодернізм; серед стилів – давньоєгипетський, давньоеллінський і давньоримський, візантизм, руський, готика, бароко, джаз, модерн, неокласика, соцреалізм, естрадний танець, постмодерн; серед форм – балет, хореографічна мініатюра, ансамблевий танець, музично-танцювальні, розважальні, аукціонні, новітні, синтезовані, інтеграційні, джазові, соціальні і молодіжні форми; серед жанрів – епічні, драматичні жанри, безсюжетний, тотальний балет, феєрія.

ВИСНОВКИ

Отже, ми можемо констатувати, що хореографічна культура сьогодення перебуває в постійному взаємозв'язку і взаємовпливі, таких наук, як математика, філософія, культурологія, історія, педагогіка, психологія, мистецтвознавство.

1. Аналізуючи зарубіжну і вітчизняну мистецтвознавчу наукову думку з теорії, історії, методики та практики хореографічної культури, дослідили таке: *проаналізували* балети і творчість видатних балетмейстерів романтизму, соцреалізму, неокласики, постмодерну; *схарактеризували* генезис хореографічного мистецтва, його витoki і формування, жанрово-стилістичні особливості, розвиток навчальних і сценічних форм для створення зразків і канонів, а також сучасний стан; *визначили* музично-театральну стилістику в балеті, музично-танцювальні, зображально-виражальні, емоційно-символічні форми та принципи академічного і сучасного балетного мистецтва; *проаналізували і визначили* музично-театральну стилістику в балеті, музично-танцювальні, зображально-виражальні, емоційно-символічні форми й принципи народної хореографії, зокрема – український танець; висвітлили і класифікували етнохореологічні особливості народного й українського танцю; довели, що танець є формою комунікації в соціокультурному просторі. Проаналізували історію розвитку первісного, давньосхідного, античного, середньовічного, ренесансного танцю, балету бароко, класицизму, романтизму, новітні і синтезовані форми в балеті. Сформували раціональну системну теорію і методику

виконання рухів з класичного, дуетного, історико-побутового, народно-сценічного, характерного, українського, бального, сучасного танцю.

2. Філософія танцю і балету представлена аналізом онтології танцю в антропологічному аспекті. Визначено вільні мистецтва і мусичне виховання, мімізис як головний чинник танцю від античності до ренесансу. Філософами Античності було *наголошено*: про унікальність такого явища, як танець, яке має божественне походження і є професійним мистецтвом, розвиває інтелект і естетику, фізичну культуру людини. Вчителями і майстрами танцю часів ренесансу *зазначено* про важливість професійного й універсального вивчення танцю поряд з архітектурою, живописом, математикою і геометрію, музикою; *введено* у лексикон слово балет, спромоглися визначити геометрію танцю, його фігури, естетику; *наголошено* про розуміння гармонії, ладу і ритмічної основи руху, вправи, комбінації, танцю балетмейстерами-викладачами XV–XX століття. Представники балету XVII–XIX століття *сприяли* остаточному виокремленню балетного мистецтва від опери, музики і театру в окремий професійний художній вид. *Запровадили* термін хореографія, чи мистецтво запису танцю», виробили раціональний академічний принцип теорії, композиції і методики виконання танцю. *Створили* за допомогою державних інституцій першу науково-дослідну і навчально-методичну структуру – Академія танцю (1661 р.), у якій було *вироблено* понятійно-категоріальний апарат танцю, термінологію, систему методів танцювальної школи і техніки. Також *створено* три фундаментальні академічні школи класичного танцю; універсальний принцип побудови

балету співтворчості драматурга, композитора, балетмейстера і художника заради єдності і гармонії хореографічного дійства. Представники сучасного танцю і балету ХХ століття *запропонували* головною моделлю і концепцією поєднання традиційних академічних балетних норм з новітніми формами танцю (Михайло Фокін), виходячи зі сприйняття синтезу мистецтв; *розробили* концепцію вільної імпровізації та експерименту в танці, принципів задля внутрішнього відчуття руху, тіла в просторі; *запровадили* філософсько-психологічну концепцію в балеті як головну; *запровадили* теорії – виражального руху, його ритмопластичну основу і взаємодію з простором (Рудольф фон Лабан); *обґрунтували* принцип і метод танцсимфонії (візуалізація музики професійним танцем – Федір Лопухов); *включили* в хореографічну систему навчання елементів і техніки спорту, айкідо (Стів Пекстон), акробатики (Федір Лопухов), психотерапії; *творили* модель авторського експериментального (Мерс Каннінгем, Тріша Браун) й авторського тотального балетного театру (Борис Ейфман).

3. Сформульовано і визначено поняття «хореологія» – мистецтвознавчої наукової дисципліни, яка досліджує теорію, історію і художню практику хореографічної культури, балетну критику, хореографічну систему і методи, і в якій присутні окремі галузі – балетознавство, етнохореологія, хоротікс й еукенетікс, хореографічна педагогіка. Розроблено і запропоновано формулу спеціальності «хореології» (хореографічне мистецтво) як науки, яка вивчає балетне мистецтво і танцювальну культуру в розмаїтті їх видових, родових, жанрових, стильових, мовних проявів. Закономірності художніх процесів у

хореографії в різноманітних історико-географічних ареалах і в контексті визначення епох розвитку світового та вітчизняного балету. Досліджує взаємини хореографічного мистецтва з іншими видами і складника художньої культури, методи аналізу хореографії та її феноменів.

4. Аналіз історичного розвитку хореографічної культури відбувався в чотирьох спрямуваннях, які протягом тисячоліть до сьогодення остаточно *утворили окремі незалежні види хореографії*. При формуванні цих чотирьох видів, окрім соціокультурного простору, у якому відбувався їх генезис, важливим чинником був ще один елемент: для *народної хореографії* – етнічний і обрядовий; для *класичної хореографії* – академічний і антична й ренесансна естетика; для *бальної хореографії* – соціальний-аристократичний; для *сучасної хореографії* – новітня історія, імпровізація і синтез мистецтв.

5. Жанрово-стилістичні, соціокультурні особливості, а також форми, техніки народної, класичної, бальної, сучасної хореографії *визначено* в первісних, давньосхідних, варварських танцях, а також фольклорних, класичних національних танцях Іспанії, Італії, Угорщини, Польщі, Росії, України, Білорусі, Молдови, Греції, Грузії, Казахстану, Близького Сходу, Індії, Китаю, Японії, Мексики, Африки; також у давньоєгипетському, давньоперському, давньоіндійському, давньокитайського танці; у давньоеллінської орхестріці, давньоримській сальтації, візантійському, руському, готичному танці.

6. Зображально-виражальні засоби і характеристики народної, класичної, бальної, сучасної хореографії *сформували* балет як синтезоване драматично-танцювальне

дійство в Європі доби ренесансу, які віддають перевагу Італії та Франції в яких *утворюються* перші академічні школи танцю – італійська та французька, а згодом перша наукова структура – Академія танцю в Парижі з систематизації навчання і композиції танцю, запроваджується французька термінологія; *утворення балету* за часів доби бароко з придворно-аристократичного в професійний, *виділяється в окремий вид мистецтва*, який у XVIII–XIX столітті у Франції, Італії, Данії, Росії, *утворює академічний принцип* і норми багатодієвого балету, де головним виражальним засобом балету стає класичний танець; *затверджується* професійна танцювальна техніка чоловіків і жінок – стрибки, пози, оберти, pas de deux, танець на пуантах; *створюється* третя академічна школа класичного танцю в Санкт-Петербурзі як гармонійне поєднання італійської та французької школи; особливості історичного розвитку форм і техніки бального танцю *визначено* в розвитку і модифікації та осучасненню придворного парного танцю, який упродовж XX століття завдяки соціально-економічному і спортивному чиннику остаточно *утворює* конкурсну спортивну програму європейського стандартного і латиноамериканського танцю; соціально-політичні, філософські, ритмопластичні і жанрово-стилістичні чинники, а також імпровізаційно-синтезована структура *утворює* новітній вид хореографії – сучасну, у якій існують новітні форми танцю – імпресіоністичні, модерні й авангардні, джазові; синтезовані форми танцю – рок-і-популярні, соцреалістичні, неокласичні, постмодерні.

7. Сформована сучасна модель і система хореографічної типології, яка *базується* на

загальноприйнятих принципах і нормах типології та класифікації у художній культурі взагалі, і хореографічному мистецтві, зокрема, її важливими системоутворювальними чинниками і зразками є історичні, культурологічні, естетичні критерії, які допомагають чіткіше уявити різні характеристики понять у хореографічній культурі; *обґрунтовано і визначено* поняття «хореографічна культура», а також функції її існування; визначені види, типи, система і методи хореографічної культури, а також її напрями, стилі, форми і жанри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдоков Ю.Б. Музыкальная поэтика хореографии : пластическая интерпретация музыки в хореографическом искусстве : автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : спец. 17.00.01 / Абдоков Ю.Б. – М. : Рос. акад. театр. искусства, 2009. – 26 с.
2. Абызова Л.И. Творчество балетмейстера И.Д. Бельского в контексте развития отечественного балетного театра 1950–1960-х годов: автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : спец. 17.00.09 / Абызова Л.И. – СПб. : СПб. гуманитар. ун-т профсоюзов; Акад. рус. балета им. А.Я. Вагановой, 2006. – 26 с.
3. Авдиев В.И. Новый свободный творческий танец : обзор / Авдиев В.И. // Искусство. Театр-кино-печать. – 1929. – № 5–6 (июль-август). – С. 124–134.
4. Авраменко В.К. Танки, музика і стрій / Авраменко В.К. – Нью-Йорк-Вінніпег-Київ-Львів : Ukraine Booksellers and Publishers Ltd, 1947. – 88 с.
5. Адис Леопольд. Теория гимнастики театрального танца: пер. с фр. Блок Л.Д. / Адис Леопольд. – Л., М. : Ленинградский государственный хореографический техникум, 1937. – С. 195–219 : рис.
6. Айслер-Мерти К. Язык жестов / Кристина Айслер-Мерти: пер. с нем. К. Давыдовой. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 160 с. : ил.
7. Алфьорова З.І. Візуальне мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис... д-ра мистецтвознавства : спец. 26.00.01 / Алфьорова З.І. – Х. : Харк. держ. акад. культури., 2008. – 40 с.
8. Анфілова С.Г. Співвідношення танцювального і пластичного в жанрі балету : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.02 / Анфілова С.Г. – Х. : Харк. державний ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського, 2005. – 19 с.
9. Андреев А.Л. Искусство, культура, сверхкультура. М. : Знание, 1991. –64 с. (Серия : Эстетика. – № 6)

10. Арнольдov А.И. Человек и мир культуры. Введение в культурологию. – М. : МГИК, 1992. – 240 с.
11. Актуальні філософські та культурні проблеми сучасності : зб. наук. праць / наук. ред. М.М. Бровко, О.Г. Шутова. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – 339 с.
12. Антіпова І. Аніко Рехвіашвілі: Я вибудовую емоції / Антіпова І. // Майдан зірок. – 1998. – № 19. – С. 5–8.
13. Афанасьев Ю.Л. Социально-культурный потенциал художественной деятельности / Афанасьев Ю.Л. – Львов. : Свит, 1990. – 160 с.
14. Балет / ред., пер. Павлова В.И. – М. : Астрель АСТ, 2003. – 64 с.
15. Балет. Уроки. Иллюстрированное руководство по официальной балетной программе / ред., пер. Бардина С.Ю. – М. : Астрель, 2003. – 144 с.
16. Баланчин Дж., Мейсон Фр. 101 рассказ о большом балете / Баланчин Дж., Мейсон Фр. ; пер. с англ. Сапциной У.М. – М. : КРОН-ПРЕСС, 2000. – 494 с.
17. Балынина Н. Удары Пины Бауш / Балынина Н // Моск. наблюдатель. – 1995. – № 7–8. – С. 61–69.
18. Бахрушин Ю.А. История русского балета : учеб. пособие / Бахрушин Ю.А. – М. : Просвящене, 1977. – 287 с. : ил.
19. Безклубенко С.Д. Теорія культури : навч. посібник / Безклубенко С.Д. – К. : КНУКіМ, 2002. – 324 с.
20. Бежар М. Мгновение в жизни другого / Морис Бежар. – М. : Рус. творч. палата, 1998. – 240 с. : ил.
21. Бернадська Д.П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній українській сценічній хореографії: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Бернадська Д.П. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2005. – 20 с.
22. Бернштейн Н.А. Биомеханика и физиология движений: избр. психол. труды / Н.А. Бернштейн; Акад. пед. и соц. наук; Моск.

- психол.-соц. ин-т ; под ред. В.П. Зинченко. – М. : Воронеж, 1997. – 608 с.
23. Бернштейн К. К спорам о специфике пространственных искусств: сб. статей / Бернштейн К. – М. : Сов. художник, 1988. – 456 с.
24. Білаш П.М. Балетмейстерське мистецтво і становлення української сценічної хореографії у контексті розвитку європейської художньої культури 10–30-х років ХХ століття: автореф. дис. канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Білаш П.М. – К. : Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, 2004. – 18 с.
25. Бичко А.К. Історія філософії : підруч. / [Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г.]. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
26. Блазис Карло. Элементарный трактат о теории и практике искусства танца. Искусство танца. : пер. с фр. Брошниковской О.Н. / Блазис Карло. – Л., М. : Ленинградский государственный хореографический техникум, 1937. – С. 80–182 : рис.
27. Блок Л.Д. Классический танец : история и современность / Блок Л.Д. – М. : Искусство, 1987. – 556 с. : ил.
28. Богданов-Березовский В. Статьи о балете / В. М. Богданов-Березовский. – Л. : Совет., композитор, 1962. – 208 с.
29. Богуцький Ю.П. Культурогенез як філософсько-історичний феномен: автореф. дис... канд. філос. наук : спец. 17.00.01 / Богуцький Ю.П. – К. : Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв, 2000. – 18 с.
30. Бойко О.С. Художній образ в українському народно-сценічному танці: автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / О.С. Бойко. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2008. – 19 с.
31. Бойко Є.В. Деякі проблеми українського балетного мистецтва (оглядова довідка за матеріалами преси) / Міністерство культури і мистецтв України. Національна парламентська бібліотека України ; Інформаційний центр з питань культури та мистецтва. – 1996. – № 5/5. – С. 5–3.

32. Борев Ю.Б. Художественные направления в искусстве XX века. Борьба реализма и модернизма / Борев Ю.Б. – К. : Мистецтво, 1986. – 134 с.
33. Борисова Е.А. Русский модерн / [Борисова Е.А., Стернин Г.Ю.]. – М. : Сов. художник, 1990. – 359 с. : ил.
34. Борисов А.И. Психолого-педагогические аспекты подготовки педагога-хореографа: автореф. дис... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Борисов А.И. – Самара : Сам. гос. пед. ун-т, 2001. – 24 с. : ил.
35. Брайловская М.А. Русский балет в контексте традиции синтеза искусств: (на примере первой послеоктябрьской эмиграционной волны): автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : спец. 24.00.01 / Брайловская М.А. – Ярославль. : Яросл. гос. пед. ун-т им. К.Д. Ушинского, 2006. – 22 с.
36. Браиловская Л.В. Самоучитель по танцам: вальс, танго, самба, джайв / Браиловская Л.В. – Ростов на Дону : Феникс, 2003. – 224 с.
37. Брук П. Блуждающая точка : Статьи. Выступления. Интервью / П. Брук; пер. с англ. М. Стронина ; предисл. Додина Л. ; Малый драм, театр. – СПб. ; М. : Артист. Режиссер. Театр, 1996. – 270 с. : ил.
38. Брук П. Нити времени : воспоминания / П. Брук ; пер. с англ. М. Стронина. – М. : Артист. Режиссер. Театр, 2005. – 384 с.
39. Буксикова О.Б. Танец в истории культуры народов Сибири: автореф. дис. на соиск. учен. д-ра искусствоведения : спец. 24.00.01 / Буксикова О.Б. – СПб. : Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена, 2009. – 46 с.
40. Бурнонвиль Август. Моя театральная жизнь / Бурнонвиль Август ; пер. с дат. Жихаревой К.М. ; Под ред. Борисоглебского М. В., вст. ст. Слонимского Ю.И. – Л., М. : Ленинградский государственный хореографический техникум, 1937. – С. 239–327 с. : рис.

41. Буттомер П. Учимся танцевать: клубные танцы, латиноамериканские танцы, европейские (стандартные танцы) / Буттомер П. ; пер. с англ. Мальков К. – М. : ЭКСМО-Прес, 2001. – 256 с. : ил.
42. Валукин Е.П. Система обучения мужскому классическому танцу: автореферат дис... на соискание науч. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.01. «общая педагогика и история педагогики» / Валукин Е.П. – М., 1999. – 52 с.
43. Ванслов В. Театр Джона Ноймайера / Виктор Ванслов // Сов. балет. – 1989. – № 4. – С. 56–59.
44. Ванслов В. Статьи о балете: Музык.-эстет. проблемы балета / В. Ванслов. – Л. : Музыка, 1980. – 192 с.
45. Ванслов В. В. Модернизм: анализ и практика основных направлений / Ванслов В. В., Соколова М. Н. – М.: Искусство, 1987. – 302 с. : ил.
46. Василенко К.Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю: автореф. дис... д-ра мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Василенко К.Ю. – К. : Київ. держ. ун-т культури і мистецтв, 1998. – 52 с.
47. Василенко К.Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / Василенко К.Ю. – К. : Мистецтво, 1971. – 563 с.
48. Васильева Л.Л. Рок музыка как фактор розвитку культури другої половини ХХ ст. : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 / Васильева Л.Л. – К., 2004. – 19 с.
50. Ваганова А.Я. Основы классического танца / Ваганова А.Я. – СПб. : Лань, 2000. – Изд. № 6. – 192 с.
51. Васильева-Рождественская М.В. Историко-бытовой танец : учеб. пособие / Васильева-Рождественская М.В. – М. : Искусство, 1987. – 382 с. : рис.
52. Ведихина О. Интервью с Борисом Эйфманом / Ведихина Ольга // Балет, 1997. – № 87. – С. 34–37.

53. Ведихина О. Санкт-Петербурзькому державному академічному театру балета Бориса Ейфмана – 20 лет / Ведихина Ольга // Балет, 1996. – № 86. – С. 12–14.
54. Венедиктова Л. Парадокси и провокації Матса Эка / Лариса Венедиктова // Мир искусства. – 1999. – Окт. С 40–41.
55. Верховинець В.М. Теорія українського народного танцю / Верховинець В.М. [5-те вид., доп.]. – К. : Муз. Україна, 1990. – 150 с.
56. Власов В. Авангардизм. Модернізм. Постмодернізм : термінол. словарь / [Власов Виктор, Лукина Наталия]. – СПб. : Азбука-классика, 2005. – 320 с.
57. Воловик В.А. Тайны жеста / Воловик В.А. – М. : ООО АСТ, 2001. – 368 с. : ил.
58. Волчукова В.М. Проблеми розвитку і роль ритуального танцю ранньохристиянській культурі : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Волчукова В.М. – Х. : Харк. держ. акад. культури, 2002. – 19 с.
59. Волинский А.Л. Книга ликований / Волинский А.Л. – М. : Артист. Режиссер. Театр, 1992. – 300 с.
60. Гальцина Н.В. Становление и развитие национального балетного театра Карелии (Карельской АССР) в 1950–1970-х гг. : автореф. дис... канд. искусствovedения: спец. 17.00.02 / Гальцина Н.В. – Петрозаводск : С.-Петербург. гуманитар. ун-т профсоюзов; Акад. рус. балета им. А.Я. Вагановой, 2008. – 23 с.
61. Гваттерини М. Азбука балета / Гваттерини М. – М. : БММ АО, 2001. – 240 с. : ил.
62. Герасимчук Р.П. Народні танці українців Карпат / Герасимчук Р.П. Гуцульські танці : монографія. – Львів : Інститут народознавства НАНУ, 2008. – 608 с.
63. Герасимчук Р.П. Народні танці українців Карпат. Бойківські і лемківські танці / Герасимчук Р.П. – Львів : Інститут народознавства НАНУ, 2008. – 320 с.

64. Голейзовский К.Я. Касьян Голейзовский. Жизнь и творчество : статьи, воспоминания, документы / Голейзовский К.Я. – М. : Всероссийское театр. общ-во, 1984. – 576 с. : ил.
65. Гончар Б.М. Всесвітня історія: навч. посіб. / [Гончар Б.М., Козицький М.Ю., Мордвінцов В.М.]. – К. : Знання, КОО, 2001. – 359 с.
66. Гребенщиков С.М. Беларусские танцы / Гребенщиков С.М. – Минск : Наука и техника, 1978. – 240 с.
67. Григорович Ю.М. Балет : энциклопедия / Григорович Ю.М. – М. : Советская энциклопедия, 1981. – 623 с. : ил.
68. Голдрич О.С. Методика роботи з хореографічним колективом / Голдрич О.С.. – Львів. : Сполом, 2007. – 95 с.
69. Голдрич О.С. Хореографія. Основи хореографічного мистецтва. Основи композиції танцю / Голдрич О.С.. – Львів. : Сполом, 2006. – 172 с.
70. Голдрич О.С. Танцюймо разом / Голдрич О.С.. – Львів. : Сполом, 2006. – 288 с.
71. Груцынова А.П. Западноевропейский романтический балет становления музыкально-театральной стилистики: автореф. дис... канд. искусствоведения: спец. 17.00.02 / Груцынова А.П. – М. : Моск. гос. консерватория им. П.И. Чайковского, 2005. – 24 с.
72. Гуменюк Т.К. Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз: автореф. дис... д-ра філол. наук: спец. 09.00.08 / Гуменюк Т.К. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. – 38 с.
73. Гуменюк А.І. Народне хореографічне мистецтво України / Гуменюк А.І. – К. : Академія наук УРСР, 1963. – 236 с.
74. Гуменюк А.І. Українські народні танці / Гуменюк А.І. – К. : Наукова думка, 1969. – 617 с.
75. Даньшина В.Б. Французький музичний театр від бароко до класицизму (на матеріалі творчості Жана-Батіста Люллі та Жана-Філіппа Рамо): автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец.17.00.03 / Даньшина В.Б. – Одеса : Одес. держ. муз. акад. ім. А.В. Нежданової, 2010. – 18 с.

76. Дениц Е.В. Азбука танцев / [Дениц Е.В., Ермаков Д.А., Иванникова О.В.]. – М. : АСТ, 2004. – 62 с. : ил.
77. Добровольская Т.Н. Балетмейстер Леонид Яacobсон / Добровольская Т.Н. – Л. : Искусство, 1968. – 175 с. : ил.
78. Добровольская Г.Н. Танец. Пантомима. Балет / Добровольская Г.Н. – Л. : Искусство, 1975. – 128 с. : ил.
79. Добровольская Г.Н. Федор Лопухов / Добровольская Г.Н. – Л. : Искусство, 1976. – 320 с. : ил., портр.
80. Добровольская Г.Н. Михаил Фокин: Русский период / Добровольская Г.Н. – СПб. : Гиперион, 2004. – 496 с. : ил.
81. Добротворская К.А. Айседора Дункан и театральная культура эпохи модерна: автореф. дис... канд. искусствоведения : спец. 17.00.01 / Петербург, гос. инс-т театра, музыки и кинематографии им. Н.К. Черкасова. – СПб., 1992. – 17 с.
82. Дункан А. Танец будущего. Моя жизнь. Шнейдер И. Встречи с Есениным: воспоминания / Дункан А. – К. : Мистецтво, 1989. – 349 с. : ил.
83. Дугаржанов Д.В. Танец в культурном пространстве народов Байкальского региона : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. культурологи : спец. 24.00.01 / Дугаржанов Д.В. – Улан-Удэ : Вост.-Сиб. гос. акад. культуры и искусств, 2004. – 18 с.
84. Ефименко Н.Н. Горизонтальный пластический балет: новая система физического воспитания, оздоровления и творческого самовыражения детей и взрослых: первые итоги 80-летнего опыта внедрения / Ефименко Н.Н. – Таганрог : НП Познание, 2001. – 176 с.
85. Емахонова Л.Г. Мировая художественная культура / Емахонова Л.Г. – М. : Academia, 2000. – 448 с. : ил.
86. Ємельянова Т.В. Абстракціонізм в контексті культуротворчих процесів ХХ століття (естетико-мистецтвознавчий аналіз): автореф. дис... канд. філос. наук: спец. 09.00.08 / Ємельянова Т.В. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. – 14 с.

87. Ермакова О.А. Новые выразительные средства в зарубежной хореографии второй половины XX века: (Творч. поиски М. Бежара и Д. Ноймайера): автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения : спец. 17.00.09 / Ермакова О.А. – СПб. : СПб. гуманитар. ун-т профсоюзов, 2003. – 20 с.
88. Есаулов И.Г. Письма к Новерру: Введение в эстетику классической хореографии / Есаулов И.Г. – Ижевск: Междунар. славян, акад., 1998. – 305 с.
89. Есаулов И.Г. Хореодраматургия (искусство балетмейстера) / Есаулов И.Г. – Ижевск: Изд. дом «Удмурт, ун-т», 2000. – 320 с.
90. Есаулов И.Г. Словарь по эстетике классического балета / Есаулов И.Г. – Ижевск : Изд-во Междунар. Славян. акад., 2003. – 226 с.
91. Есаулов И. Г. Язык классического танца : хореолингвистика / И. Г. Есаулов. – Ижевск : Изд-во автора, 2005. – 162 с.
92. Жан Жорж Новерр. Письма о танце / пер. с фр. Варшавской К. И.; под ред. Борисоглебского М.В.; вст. ст. Соллертинского И.И. – Л., М. : Ленинградский государственный хореографический техникум, 1937. – С. 39–80 : рис.
93. Жиленко М.Н. Танец как форма коммуникации в социокультурном пространстве: автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. культурологии : спец. 24.00.01 / Жиленко М.Н. – М. : Гос. акад. слав. кльтурологии, 2000. – 22 с.
94. Житомирский Д.В. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны / [Житомирский Д.В., Леонтьева О. Т., Мяла К. Г.]. – М. : Музыка, 1989. – 303 с.
95. Жолтаева А.А. Традиционный казахский танец в системе этнохудожественного образования : автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / Жолтаева А.А. – М. : Моск. гос. ун-т культуры, 1997. – 16 с. : ил.
96. Жорницкая М.Я. Северные танцы / Жорницкая М.Я. – М. : Советский композитор, 1970. – 180 с.
97. Зайцев С.В. Основы народно-сценичного танцо / Зайцев С.В.. – К. : Мистецтво, 1976. – 283 с.

98. Закович М.М. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посібник / Закович М.М. – К.: Знання, 2004. – 567 с.
99. Запашный В.М. Вольтижная акробатика / Запашный В.М. – К.: Искусство, 1961. – 133 с. : ил.
100. Захаров В.М. Современная концепция развития русской народной хореографии: (В контексте устного творчества и худож. промыслов): автореф. дис... канд. культурологии : спец. 24.00.01 / Захаров В.М. – М. : М-во образования РФ; Гос. акад. славян. Культуры, 2003. – 43 с.
101. Зотов А.Ф. Западная философия XX века : пособ. / [Зотов А. Ф., Мельвиль Ю.К.]; Московский гос. ун-т. – М. : Проспект, 1998. – 432 с.
102. Зыков А.И. Практический курс преподавания современного танца для студентов театральных вузов / Зыков А.И. – Саратов : SGK им. Л.В. Сабина, 2002. – 67 с.
103. Ивата О.А. Организационно-педагогические условия преподавания классического балета в хореографических студиях Японии: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Ивата О.А. – М. : Моск. гос. акад. хореографии, 2009. – 17 с.
104. Илларионов Б.А. Творчество мексиканского хореографа Глории Контрерас: национальное и общекультурное: автореф. дис... канд. искусствоведения : спец. 17.00.09 / Илларионов Б.А. – СПб. : С.-Петербург. гуманитар. ун-т профсоюзов, 2003. – 26 с.
105. Каган М.С. Морфология искусства: Историко-теорет. исслед. внутреннего строения мира искусств: Ч. I—III / Каган М.С. – Л. : Искусство, 1972. – 440 с.
106. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика / Камю А. Искусство. – М. : Политиздат, 1990. – 415 с.
107. Каневская Н.В. Структурированный танец как средство гармонизации психических состояний и отношений у подростков : автореф. дис... канд. психол. наук: спец. 19.00.13 / Каневская Н.В. – СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, 2004. – 22 с.

108. Канішина Н.М. Художньо-естетичні засади українського авангардного мистецтва першої третини ХХ століття: автореф. дис... канд. філос. наук: спец. 09.00.08 / Канішина Н.М. – К. : Нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 1999. – 20 с.
109. Карп П.М. О балете / Карп П.М. – М. : Искусство, 1967. – 228 с.
125. Карп П.М. Балет и драма / Карп П.М. – Л. : Искусство, 1979. – 246 с.
110. Катаева О.В. Учебно-методический комплекс учебной дисциплины «Философия и методология науки» / Катаева О.В. – Ростов-на-Дону : ФОУВПО «ЮФУ», 2007. – 50 с.
111. Киндер Г. Всемирная история : пер. с нем. / [Киндер Г., Хильгеман В.]. – М. : Рыбари, 2003. – 638 с. : ил.
112. Классики хореографы / под ред. Борисоглебского М.В. – Л., М. : Ленинградский государственный хореографический техникум ; Искусство, 1937. – 358 с. : рис.
113. Климов А.А. Основы русского народного танца: учебник [для студентов хореограф. отд-ий культуры, балетмейстерских ф-тов. ин-тов и учащихся хореограф. училищ] / Климов А.А. – М. : Искусство, 1981. – 270 с.
114. Коваленко Ю.Б. Оперний театр Сергія Слонимського у взаємодії з художньою традицією: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 / Коваленко Ю.Б. – Х. : Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П. Котляревського, 2009. – 19 с.
114. Коллиер Дж. Л. Становление джаза. / Коллиер Дж. Л. – М. : Радуга, 1984. – 390 с.
115. Колпецкая О.Ю. Бурятский балет 1950-х – первой половины 1970-х годов (к проблеме становления жанра): автореф. дис... канд. искусствоведения: спец. 17.00.02 / Колпецкая О.Ю. – Новосиб. : Новосиб. гос. консерватория (акад.) им. М.И. Глинки, 2002. – 26 с.
116. Конен В.Д. Рождение джаза / Конен В.Д. – М. : ВИСК, 1984. – 312 с.

117. Королева Э.А. Ранние формы танца / Королева Э.А. Кишинев : Штиинца, 1977. – 215 с.
118. Косаковська Л.П. Мистецька парадигма Василя Авраменка в контексті розвитку української культури ХХ ст. : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 / Косаковська Л.П. – К. : Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2009. – 19 с.
119. Костровицкая В.С, Писарев А.А. Школа классического танца / Костровицкая В., Писарев А. – М. : Искусство, 1976. – 272 с.
120. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. От истоков до середины XVIII века / Красовская В.М. – М. : Искусство, 1979. – 295 с. : ил.
121. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. Эпоха Новерра / Красовская В.М. – М. : Искусство, 1981. – 295 с. : ил.
122. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. Преромантизм / Красовская В.М. – Л. : Искусство, 1983. – 431 с. : ил.
123. Красовская В.М. История русского балета / Красовская В.М. – Л. : Искусство, 1978. – 231 с. : ил.
124. Красовская В.М. Советский балетный театр 1917–1967 / Красовская В.М. – М. : Искусство, 1976. – 376 с. : ил.
125. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. Романтизм / Красовская В.М. – М. : АРГ СД РФ, 1996. – 439 с. : ил.
126. Котельникова Е.Г. Биомеханика хореографических упражнений: учебное пособие. / Котельникова Е.Г.– Л. : ЛГИК им. Н.К. Крупской, 1980. – 95 с. : ил.
127. Кохан Т.Г. Експресіонізм в контексті видової специфіки мистецтва: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Кохан Т. Г. – К., 2002. – 19 с.
128. Кудинова Т.М. От водевиля до мюзикла / Кудинова Т. – М. : Сов. композитор, 1982. – 173 с.

129. Кузьмина М.Т. История зарубежного искусства / Кузьмина М.Т., Мальцева Н. А. – М. : Изобразительное искусство, 1983. – 488 с. : ил.
130. Кушнірук О.П. Риси імпресіонізму в українській музиці (джерела, прояви, тенденції розвитку): автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 / Кушнірук О.П. – К., 1996. – 19 с.
131. Левчук Л.Т. Західноєвропейська естетика ХХ ст. / Левчук Л. Т. – К. : Либідь, 1997. – 244 с.
132. Левчук Л.Т. Естетика / Левчук Л. Т. – К. : Вища шк., 2000. – 399 с.
133. Легка С.А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття: автореф. дис... канд. інст. наук: спец. 17.00.01 / Легка С.А. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2003. – 20 с.
134. Лозовий В.О. Естетика / Лозовий В.О. – К. : Юріком Інтер, 2003. – 208 с.
135. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Эллинистическая эстетика II–I веков / под общ. ред. Тахо-Годи А.А., Троицкий В.П. – М. : Мысль, 2002. – С. 5–84. – Том V, кн. II : Λουκιανός. Μια πραγματεία σρχητικά χορού. – Лукиан о танцевальном искусстве.
136. Лопухов Ф. Шестьдесят лет в балете: Воспоминания и записки балетмейстера / 152. Лопухов Ф.; Лит. ред. и вступ. ст. Ю. Слонимского. – М. : Искусство, 1966. – 424 с. : ил.
137. Лопухов Ф. В глубь хореографии / Лопухов Ф. – М. : Фолиум, 2003. – 192 с.
138. Лопухов Ф.В. Хореографические откровенности / Лопухов Ф.В. – М.: Искусство, 1972. – 216 с. : ил.
139. Лопухов А.В., Ширяев А.В., Бочаров А.И. Основы характерного танца. – СПб. : Лань, 2007. – 344 с. : ил.
140. Литвиненко В.А. Зразки народної хореографії: підручник / Литвиненко В.А. – К. : Альтерпрес, 2008. – 468 с.
141. Майниєце В. Шведський королівський балет / Виолетта Майниєце // Муз. Жизнь. – 1982. – № 2. – С. 9.

142. Майниесе В. Нидерландский театр танца / Виолетта Майниесе // Муз. жизнь. – 1985. – № 19. – С. 6–7.
143. Майниесе В. Балет XX века / Виолетта Майниесе // Муз. жизнь. – 1987. – № 22. – С. 18–20.
144. Макарова Г. Возвращение Пины Бауш / Макарова Г. // Театр, жизнь. – 1990. – № 23. – С. 12.
145. Макарова О. Европа балетная: Танцуем ли в танцтеатре / Ольга Макарова // Петербург. театр, журн. – 2003. – № 34. – С. 137–139.
146. Макарова О. Мариинский театр: головокружительное упоение точностью // Ольга Макарова // Балет. – 2004. – № 4–5. – С. 5–8.
147. Маркова Е.В. Современная зарубежная пантомима: La mime / Маркова Е.В. – М. : Искусство, 1985. – 191 с., 15 л. : ил.
148. Монтаж. Литература. Искусство. Театр. Кино / сост. Ямпольский М.Б. – М. : Наука, 1988. – 238 с.
149. Маньковская Н.Б. Париж со змеями. Введение в эстетику постмодернизма / Маньковская Н.Б. – М. : Ин-т философии Рос. акад. наук, 1994. – 320 с.
150. Маньковская Н.Б. Эстетика постмодернизма / Маньковская Н.Б. – СПб.: Алетейя, 2000. – 337 с.
151. Мясин Л.Ф. Моя жизнь в балете / Мясин Л.Ф.; Пер. с англ. Сингал М.М.; предисл. Суриц Е.Я. – М. : Артист. Режиссер. Театр, 1997. – 366 с. : ил.
152. Мур Алекс. Бальные танцы / Мур А., пер. с англ. Бардина С.Ю. / Мур А. – М. : Астрель, 2004. – 319 с.
153. Нестьев И. Жизнь Сергея Прокофьева / Нестьев И. – М. : Музыка, 1973. – 520 с.
154. Нижинская Р. Вацлав Нижинский / Нижинская Р.; пер. с англ. Кролик Н.И. – М. : Рус. кн., 1996. – 168 с. : ил.
155. Нижинский В. Дневники: Воспоминания о Нижинском / В. Нижинский. – М. : Артист. Режиссер. Театр, 1995. – 198 с.
156. Надеждина Н.С. Русские танцы / Надеждина Н.С. – М. : культурно-просветительская литература, 1951. – 160 с.

157. Никитин В.Ю. Модерн джаз танец. Начало обучения / Никитин В. Ю. – М. : ВЦХТ, 1998. – 128 с. : ил.
158. Никитин В. Ю. Модерн джаз танец. Методика преподавания / Никитин В. Ю. – М. : ВЦХТ, 2002. – 162 с. : ил.
159. Николаева Е.В. Социально-культурные условия формирования эмоционально-волевой устойчивости подростков в коллективе спортивно-бальной хореографии: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / Николаева Е.В. – М. : Моск. гос. ун-т культуры и искусств, 2006. – 26 с.
160. Новерр Ж.Ж. Письма о танце и балетах / Новер Ж.Ж. – Л.; М. : Искусство, 1965. – 320 с.
161. Опарина О.В. Формирование креативной личности средствами хореографии в сфере досуга: автореф. дис... кандидата педагогических наук: спец. 13.00.05 / Опарина О.В. – Казань : Казан. гос. ун-т ку-ры и искусств, 2009. – 24 с.
162. Осинцева Н.В. Танец в аспекте антропологической онтологии: дис... кан. философских наук: спец. 09.00.01 / Осинцева Н.В. – Тюмень. Тюм. гос. ин-т ис-в и ку-ры, 2006. – 167 с.
163. Павлюк Т.С. Українське балетмейстерське мистецтво другої половини ХХ ст. : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / Павлюк Т.С. – К. : Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2005. – 20 с.
164. Пастух В.В. Модерні хореографічні напрями в Галичині (20-30-ті роки ХХ століття) / Пастух В.В. – К. : Знання, 1999. – 41 с.
165. Пасютинская В.М. Волшебный мир танца: книга для учащихся / Пасютинская В.М. – М. : Просвещение, 1985. – 223 с. : ил.
166. Підлипська А.М. Народна хореографічна культура кримських татар ХІХ – першої половини ХХ століття (до 1941 р.) у Криму: автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 / Підлипська А.М. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв., 2005. – 20 с.

167. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли окружающих по их жестам / Пиз А. – М. : ЭКСМО, 2004. – 288 с.
168. Платон. Сочинения в четырех томах : пер. с греческого / под общ. ред. Лосева А.Ф. и Асмуса В.Ф.– СПб. : СПб. ун-т, «Олег Абышк», 2007. – 731 с. – Т. 3, ч. 2 : Законы. Книга № 2. «Πλάτων. Μούσις (χορούς) εκπαίδευση ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αληθινή νομοθεσία». – Мусическое (хороводное) воспитание как необходимое условие истинного законодательства.
169. Плахотнюк О.А. Стили та напрямки сучасного хореографічного мистецтва / Плахотнюк О.А. – Львів : ЦТДЮГ, 2009. – 80 с.
170. Плеханов Г.В. Избранные философские произведения / Плеханов Г.В. – М. : Госполитиздат, 1958. – 428 с.
171. Плисецкая М. Я, Майя Плисецкая / М. Плисецкая. – М. : Новости, 1994. – 496 с. : ил.
172. Погребняк М.М. Танец «модерн» у художній культурі ХХ ст. : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 / Погребняк М.М. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2009. – 19 с.
173. Подберёзкин В.В. Секреты степа / Подберёзкин В.В. – К. : Созвучие, 1995. – 88 с.
174. Поплавський М.М. Менеджер шоу-бізнесу: підручник / Поплавський М.М. – К. : КНУКіМ, 1999. – 560 с. : ил.
175. Популярная энциклопедия искусств : музыка, танцы, балет, кинематограф. – СПб. : Диля, 2001. – 544 с. : ил.
176. Портнова Т.В. Балет в ряду пластических искусств (проблемы синтеза и формы взаимодействия): Лекции / Портнова Т.В.; Рос. гос. акад. хореографии. – М. : Рос. гос. акад. хореографии, 1996. – 165 с.
177. Преснякова Е.О. Хореография В.П. Бурмейстера (особенности и метод): автореф. дис. канд. искусствоведения: 17.00.01 / Преснякова Е.О. – М. : Рос. акад. театр. искусства «ГИТИС», 2009. – 22 с.

178. Приймич М.В. Декоративне різьблення у сакральному мистецтві Закарпаття XVIII–XIX ст. (Історія. Типологія. Художньо-стильові особливості): автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.06 / Приймич М.В. – Л. : Львів. акад. мистецтв, 2001. – 20 с.
179. Прот. Иоан Экономцев. Православие, Византизм, Россия / Прот. Иоан Экономцев. – Париж : YMSA-PRESS, 1989. – 237 с. : ил.
180. Психологический словарь / Акад. пед. наук СССР. Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии; под ред. Давыдова В.В. – М. : Педагогика, 1983. – 448 с. : ил.
181. Пунина З. Ритм: О системе Жак-Далькроза и работе отделения ритма Института сценических искусств / [Пунина З., Харламов Ю.] // Ритм и культура танца. – Л., 1926. – С. 7–36.
182. Рехвіашвілі А.Ю. Мистецтво балетмейстера: навчальний посібник / Рехвіашвілі А.Ю. – К. : КНУКіМ, 2008. – 199 с.
183. Ритм, пространство и время в литературе и искусстве. – Л. : Наука, 1974. – 300 с.
184. Розанова О. Самобытность и современность / Розанова О. // Совет. балет. – М., 1985. – № 5. – С. 46–47.
185. Регаццини Г., Росси М.А., Маджони А. Бальные танцы. Латиноамериканские танцы / Регаццини Г. ; пер. с фр. – М. : БММ АО, 2001. – (Сер. : Учимся танцевать). – 192с. : ил.
186. Ромм В.В. Танец как фактор эволюции человеческой культуры: автореф. дис... д-ра культурологии: спец. 24.00.01 / Ромм В.В. – Барнаул. : Алт. гос. ун-т, 2006. – 48 с.
187. Румнев А. Пантомима и ее возможности / Румнев А. – М. : Знание, 1966. – 80 с.
188. Седов Я. Глаголом танца / Седов Я. // Театр. – 1994. – № 2. – С. 125–131.
189. Сарджент В. Джаз. Генезис. Музыкальный язык. Эстетика / Сарджент В. – М. : Музыка, 1987. – 296 с. : ноты.

190. Серебренников Н.Н. Поддержка в дуэтном танце: ученик / Серебренников Н.Н. – Л. : Искусство, 1985. – 144 с. : ил.
191. Сидоренко В.Д. у науковій праці «Культурологічні аспекти художньо-стильової еволюції візуального мистецтва України ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис... канд. мистецтвознавства. : спец. 17.00.01 / Сидоренко В.Д. – Х. : Харк. держ. акад. культури, 2004. – 20 с.
192. Сидоренко В.И. История стилей искусстве и costume / Сидоренко В.И. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 480 с.
193. Сидоров А.А. Современный танец / Сидоров А.А. – М. : Нервина, 1922. – 62 с.
194. Словарь искусств Хатчинсона. – М. : ТОО «Внешсигма», 1996. – 534 с.
195. Слонимский Ю.И. В честь танца / Слонимский Ю. – М. : Искусство, 1968. – 370 с.
196. Слонимский Ю. Жизель: Этюды / Слонимский Ю. – Л. : Музыка, 1969. – 160 с. : ил.
197. Смирнова А.И. Индийский храмовый танец. Традиция, философия легенды / Смирнова А.И. – М. : Наука, 1980. – 333 с. : ил.
198. Смирнов И.В. Искусство балетмейстера: уч. пособ. / Смирнов И.В. – М.: Просвящение, 1986. – 192 с.
199. Смольнякова Екатерина. Фабрицио Карозо и изменение формы танца в 1550–1600 гг. : материал для сравнительного анализа, законы совершенной теории танца. – СПб. : Санкт-Петербургский клуб старинного танца, 1991. – С. 159–174.
200. Смольнякова Е. Чезаре Негри. – СПб. : Санкт-Петербургский клуб старинного танца, 1991. – С. 124–134.
201. Смольнякова Е. Жизнь Жана Табуро. Орхезография. – СПб. : Санкт-Петербургский клуб старинного танца, 2008. – С. 149–154.
202. Смольнякова Е., Михайлова М. Проблема термина *fioretto spezzato* Негри. Танец. – СПб. : Санкт-Петербургский клуб старинного танца, 1991. – С. 159–174.

203. Соколов А. На перекрестках танцевальных путей / А. Соколов // Музыка и хореография современного балета. – Л., 1979. – Вып. 3. – С. 189–209.
204. Соллертинский И.И. Импрессионизм в хореографии: Дункан и Фокин / Соллертинский И.И. // История советского театра: Очерки развития / Гос. акад. искусствознания. – Л. : Худ. лит. Ленинград, отд-ние, 1933. – Т.1. – 401 с.
205. Солярська І.О. Онтологія архітектурної форми: естетичний аспект: автореф. дис... канд. філософ. наук: спец.09.00.08 / Солярська І.О. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, 2003. – 16 с.
206. Станішевський Ю.О. Балетний театр України: 225 років історії / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського; Академія мистецтв України; Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв; Київська муніципальна українська академія танцю / Станішевський Ю.О. – К. : Музична Україна, 2003. – 438 с., 32 арк. фотоіл. : фотоіл.
207. Станішевський Юрій Олександрович. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: історія і сучасність / НАН України; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського; Київська муніципальна українська академія танцю / Валентин. Ландарь (фотогр.). – К. : Музична Україна, 2002. – 734 с. : фотоіл.
208. Станішевський Юрій. Українець Серж Лифар – зірка світового балету: монографія / Академія мистецтв України ; Національний академічний театр опери та балету України ім. Т.Г. Шевченка; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України; Київська муніципальна академія танцю ім. Сержа Лифаря. – К. : Видавнича група «Сучасність», 2009. – 92 с. : фотогр.

209. Тарасов Н.И. Классический танец. Школа мужского исполнительства. – М. : Лань, 2005. – 496 с. : ил.
210. Темлянцева С.Н. Проектирование содержания специализации «бальная хореография» в народном художественном творчестве: автореф. дис... на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / Темлянцева С.Н. – Барнаул. : Алт. гос. ин-т искусств и культуры, 2004. – 18 с.
211. Устинова Т.Л. Русские танцы / Устинова Т.Л. – М. : ЦК ВЛКСМ «Молодая Гвардия», 1955. – 264 с.
212. Устьяхин С.В. Феномен фолк-модерн танца в современной хореографии: автореф. дис... канд. культурологии: спец. 24.00.01 / Устьяхин С.В. – Саранск. : Мордов. гос. ун-т им. Н.П. Огарева, 2006. – 16 с.
213. Ухов О.С. Онтологія ідеалу у просторі естетичної свідомості: автореф. дис... канд. філософ. наук: спец. 09.00.08 / О.С. Ухов. – Луганськ: Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля, 2009. – 20 с.
214. Хворост М.М. Беларусские танцы / Хворост М.М. – Минск : Беларусь, 1977. – 152 с.
215. Худеков С.Н. Всеобщая история танцев / Худеков С.Н. – М. : Эксмо, 2009. – 608 с. : ил.
216. Худеков С.Н. История танцев / Худеков С.Н. – СПб. : Петербургская газета, 1913. – 309 с. : ил.; часть I.
217. Худеков С.Н. История танцев / Худеков С.Н. – СПб. : Петербургская газета, 1914. – 371 с. : ил.; часть II.
218. Худеков С.Н. История танцев / Худеков С.Н. – СПб. : Петербургская газета, 1915. – 400 с. : ил.; часть III.
219. Федорченко О.А. Творчество Жюль Перро в Петербурге (1848–1859 гг.): к проблеме формирования музыкально-хореографической структуры академического балета : автореф. дис... канд. искусствоведения: спец. 17.00.01 / Федорченко О.А. – СПб. : СПб. гос. акад. театр. искусства, 2006. – 25 с.
220. Фёдорова Л.Н. / Фёдорова Л.Н. Африканский танец. Обычай, ритуалы, традиции. – М. : Наука, 1986. – 128 с. : ил.

221. Фёдор Михайлович Достоевский и Православие / Достоевский Ф. М. – М.: Отчий дом, 1997. – 319 с.
222. Фёйе Рауль-Оже. Хореография, или искусство записи танца. / пер. с фр., коммент., вступ ст. Кайдановской Н.В.; Фёйе Рауль-Оже. М. : Издатель Доленко, 2010. – 140 с.
223. Фокин М.М. Против течения / Фокин М.М. – Л.: Искусство, 1981. – 510 с. : ил. [изд. 2-е, доп. и испр.].
224. Франсуа Жан Лиотар. Состояние постмодерна / Франсуа – Жан Лиотар; пер. с фр. Н. Шматко. – М. : Алтея, 1990. – 232 с.
225. Фрейд З. Психология бессознательного: сб. произведений / Фрейд З. – М. : Просвещение, 1989. – 448 с.
226. Чеккетти Грациозе. Полный ученик классического танца. Школа Энрико Чеккетти / Чеккетти Грациозе; пер. с ит. Лысовой Е. – М. : Астрель, 2007. – 508 с. : ил.
227. Чепалов О.І. Жанрово-стильова модифікація вистав західноєвропейського хореографічного театру ХХ ст. : автореф. дис... д-ра мистецтвознавства : спец. 26.00.01 / Чепалов О.І. – Х. : Харк. держ. акад. культури, 2008. – 32 с.
228. Чепалов О.І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. : монографія / Чепалов О.І. – Х. : Харківська держ. академія культури, 2007. – 344 с. : іл.
229. Чепалов О.І. Хореологія як наукова дисципліна (Пролегомени) / Чепалов О.І. // Культура і сучасність : Альманах. – К., 2004. – С. 80–87.
230. Чепалов О.І. Хореологічні засади дослідження танцю (за методикою Лобанівського центру). – Х. : ХДАК, 2005. – С. 161–169.
231. Чепалов О.І. Хореологія как научная дисциплина / А. Чепалов // Социальные, экономические и культурные проблемы устойчивого развития современной России : материалы междунар. науч.-практ. конф., 23–24 марта 2005 г. / Рос. гос. торгово-эконом. ун-т. – Новосибирск, 2005. – Ч. 1. – С. 170–181.

232. Чепалов О.І. Хореологія як нова дисципліна у навчанні студентів-хореографів вузів України / Чепалов О.І. // Українська культура в контексті сучасних наукових досліджень та практичних реалій : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (21–22 груд. 2006 р.) / М-во культури і туризму України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец., Укр. центр культур. дослідж. – К., 2007. – С. 229–231.
233. Чо Ми-сон. Национальная идея в контексте мирового балета: (на примере балета «Сим Чхон»): автореф. дис... канд. Искусствоведения : спец. 17.00.02 / Чо Ми-сон. – СПб. : СПб. гос. консерватория им. Н.А. Римского-Корсакова, 2007. – 21 с.
234. Чуприна П.Я. Творча діяльність Національного академічного театру опери та балету України ім. Т.Г. Шевченка в контексті розвитку української художньої культури (1991–2001 рр.) : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.01 / Чуприна П.Я. – К. : Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2005. – 20 с.
235. Чурко Ю.М. Беларуский хореографические фольклор: монографія / Чурко Ю.М. – Минск : Вышэйшая школа, 1990. – 450 с. : ил.
236. Шабаліна О.М. Модерний танець жінок-балетмейстерів Заходу ХХ ст. : культурологічний аспект : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 / Шабаліна О.М. – Х. : Харк. держ. акад. культури, 2010. – 18 с.
237. Шариков Д.І. Стилiстичний розвиток балетного мистецтва: ренесанс, бароко, класицизм // Вісник НАКККiМ : зб. наук. Праць ; вип. № 4. – К. : НАКККiМ. Міленіум, 2012. – С. 113–117. – (Серія «Мистецтвознавство»).
238. Шариков Д.І. Первісний і давньосхідний танець: розвиток і виражальні форми // Вісник НАКККiМ : зб. наук. Праць ; вип. № 3. – К. : НАКККiМ. Міленіум, 2012. – С. 163–167. – (Серія «Мистецтвознавство»).

239. Шариков Д.І. Техніки хореографії сьогодення // Світ соціальних комунікацій: наук. журн; № 8. – [за ред. О.М. Холода]. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. – С. 121–124.
240. Шариков Д.І. Середньовічний танець – візантизм, готика, Русь, ренесанс: історичний процес і виражальні форми // Актуальні проблеми історії, теорії, та практики художньої культури: зб. наук. праць; вип. № 29. – К. : НАКККіМ Міленіум, 2011. – С. 255–263. (Серія «Мистецтвознавство»).
241. Шариков Д.І. «Хореологія» як мистецтвознавча наукова дисципліна в системі масових комунікацій // Світ соціальних комунікацій: наук. журн; № 6. – [за ред. О.М. Холода]. – К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. – С. 130–132.
242. Шариков Д.І. Імпресіонізм та імпровізація у сучасній хореографії // Вісник НАКККіМ: зб. наук. праць; вип. № 1. – К. : НАКККіМ. Міленіум, 2012. – С. 141–144. – (Серія «Мистецтвознавство»).
243. Шариков Д.І. Античний танець – філософія, історичний розвиток, виражальні форми / Шариков Д.І. // Хореографія в мистецько-освітньому просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ., (12–13 березня 2012 р.) : вісник. – Рівно. : РДГУ, 2012 р.
244. Шариков Д.І. Хореографія : навчальний посібник [для студентів ВНЗ «Театральне мистецтво»] / Шариков Д.І. – К. : КиМУ, 2011. – 184 с.
245. Шариков Д.І. Теорія й історія хореографічної культури – «Хореологія» як мистецтвознавчої дисципліни // Вісник ЛНУ ім. І. Франка: зб. наук. праць; вип. № 11. – Л., 2011. – С. 261–266. – (Серія «Мистецтвознавство»).
246. Шариков Д.І. Хореологія та балетознавство як мистецтвознавчі наукові дисципліни / Шариков Д.І. // Мова культури в просторі Університету : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (10–11 жовтня 2011 р.) / ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2011.

247. Шариков Д.І. Поєднання традиції та інновації у першому вітчизняному театрі сучасної хореографії «Сузір'я Аніко» / Шариков Д.І. // Бойчуківські читання : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (3 листопада 2011 р.) / КДДПМД ім. М. Бойчука. НАУ. – К., 2011.
248. Шариков Д.І. До проблеми становлення української сучасної хореографії : від естрадного танцю до театру «Сузір'я Аніко». Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. – К. : НАКККіМ Міленіум, 2011. вип. № 20. – С. 208–215. – (Серія «Мистецтвознавство»).
249. Шариков Д.І. Розвиток балетного стилю в сучасній хореографії від неокласики до постмодерну. Актуальні проблеми історії, теорії, та практики художньої культури : зб. наук. праць; вип. № 27. – К. : НАКККіМ Міленіум, 2011. – С. 255–263. – (Серія «Мистецтвознавство»).
250. Шариков Д.І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії. Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види. Словник: монографія / Шариков Д.І. – К.: КиМУ, 2010. – 208 с.
251. Шариков Д.І. Contemporary dance у балетмейстерському мистецтві: навчальний посібник / Шариков Д.І.. – К. : КиМУ, 2010. – 173 с.
252. Шариков Д.І. Хореологія як мистецтвознавча наука / Шариков Д.І. // Тенденції розвитку світового хореографічного мистецтва: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (6–7 грудня 2010 р.) / ПНПУ ім. В. Короленка. – Полтава, 2010. – С. 9.
253. Шариков Д.І. Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ століття: дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 / Шариков Д.І. – К. : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2008. – 190 с.
254. Шариков Д.І. Класифікація сучасної хореографії : наук. попул. видання / Шариков Д.І. К. : Видавець Карпенко В.М., 2008. – 168 с.
255. Шереметьевская Н.В. Танец на эстраде / Шереметьевская Н.В. – М. : Искусство, 1987. – 416 с. : ил.

256. Шкарабан М.М. Філософія було / Шкарабан М.М. – К. : Nascentes, 2001. – 56 с. : ил.
257. Шлемко О.Д. Гуцульський театр Гната Хоткевича як мистецький та етносоціокультурний феномен: автореф. дис... канд. Мистецтвознавства : спец. 17.00.02 / Шлемко О.Д. – К. : НАН України. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, 2004. – 23 с.
258. Щерба С. П. Філософія: короткий виклад: навч. посіб. / Щерба С. П., Тофтул М. Г. – К. : Кондор, 2003. – 152 с.
259. Юнг К. Психологія і мистецтво / Юнг К., Нойман Е.; пер. с англ. Сапциной У. М. – К. : Довіра, 1996. – 324 с.
260. Яснец І.В. Танец і пластичне рішення спектакля в драматичному театрі на рубежі ХХ–ХХІ вв. : автореф. дис... канд. Искусствоведения : спец. 17.00.09 / Яснец І.В. – СПб. : СПб. гуманитар. ун-т профсоюзов, 2004. – 31 с.

Іноземна література

261. Aberkains S. Dancing to the Future. Dance Scores / Aberkains S. // Dance teacher, № 3 2001. – № 3 – P. 56.
262. Arvers Fabienne. Anatomie de l'enfer. Choreographie Constazor Macras / Arvers Fabienne // Improckuptibles, 2004. – № 434. – P. 37.
263. Arvers Fabienne & Noisette Philippe. Le choreographe et son double. Rencontres choreographiques internationales de siene – Saint-Denis / Arvers Fabienne, Noisette Philippe // Monde de la Musique, 2004. – № 442 – P. 89.
264. Wilson D. R. So ben mi chi ha buon tempo by Cesare Negri. Historical dance, 1998. – Vol. 3, No. 5
265. Ginot Isabelle. Un labyrinthe dance. – Paris: Centre national de la dance, 1983. – 304 p. : ill.
266. Goldenberg R.L. Perfomance Art: from Futurisme to the Present / Goldenberg R.L. – Singapore : Thames & Hudson world of art, 2000. – 232 p.: ill.

267. Graig Dodd. Le monde du ballet postmoderne / Graig Dodd – Paris: Bordas, 1995. – 183 p. : ill.
268. Gregoire Stephanie. Plein Air. Les impressionnistes dans le paysage / Gregoire Stephanie. – Paris : Hazan, 1993. – 138 p. : ill.
269. Guglielmo Ebreo da Pesaro «De practica seu arte tripudii vulgare opusculum. Trattato dell' arte del ballare; ristampa sulla edizione di Gaetano Romagnoli. – Bologna, Forni, 1968. – 202 n.
270. Dix Anges. Pig Charles / Dix Anges, Dominique Bagyuët. – France : Arcanal, 1988. – 120 min.
271. Doribian I. A Passion for teaching. Wether teaching at a University level or in a Studio saying, this Martha Graham – Traiend couple finds real joy in sharing what they know with young people. The dialogue of dance / Doribian I. A // Dance teacher, 2001. – № 12 – P. 56.
272. Devade M. Ecris theatriques Archives d'art contemporain. – Paris : Lettres Modernes, 1990. – 146p. – (Part 1).
273. Devade M. Ecris theyriques Archives d'art contemporain. – Paris : Lettres Modernes, 1990. – 294 p. – (Part 2).
274. Devade M. Ecris theyriques Archives d'art contemporain. – Paris : Lettres Modernes, 1990. – 480 p. – (Part 3).
275. Dictionnaire du ballet moderne. – Paris: Fernand Hazan, 1957. – 360 p.: ill.
276. Dargestellt von Gabriele. Mary Wigman / Dargestellt von Gabriele Fritsch-Vive – Reinbek bei Hamburg : Rowohlt Taschenbuch Verlad, 1999. – 160 s., mit photos.
277. De Mill Agnes. Martha, the life and work of Martha Graham / De Mill Agnes. – Ney York. : Random House, 1991. – P. 253–254.
278. Jarrett S. Get a grip on your next Trip (hip-hop, new stile, funk, braike dance) / Jarrett S. // Dance teacher, 2001. – № 4– p. 67.
279. Javault Patrick. Alain Sechas / Javault Patrick – Paris : Hazan, 1998. – 104 p. : ill.
280. Jobert Barthelemy. Delacroix / Jobert Barthelemy – Paris : Gallimard, 1997. – 337 p. : ill.

281. Korner M.S. The fifth estate. Suri Shorer passes the Balanchine legacy on to a new generation // *Dance teacher*, № 2'2000. – p. 78.
282. Le Moal Philippe. Dictionnaire de la danse / Le Moal Philippe. – Paris: Larousse, 1999. – 864 p. : ill.
283. Le Theatre Moderne II. Depuis la deuxieme guerre mondiale – Paris : Editions du Centre national de la recherche scientifique, 1973. – 345 p.
284. Magyar es Fr. Transes: danse contemporain en France et en Hongrie / Magyar es Fr., Tanmevészet. K. – Budapest : Theatre contemporain de la danse, 1992. – 117 p. : ill.
285. Manon. Kennet Macmillan. Dereck Baily: Kennet Macmillan. – U.K.: Out of line, 1991. – 150 min.
286. Marseille Mitchel, Ginot Isabelle. La Dance au XXe siecle / Marseille Mitchel, Ginot Isabelle. – Paris : Bordas, 1995. – 264 p. : ill.
287. Mathey Fr. Les impressionistes et leur temps / Mathey Fr. – Paris : Hazan, 1992. – 191 p. : ill.
288. Melot M. L'estampe impressioniste / Melot M. – Paris: Flammarion, 1994. – 125 p. : ill.
289. Mattingly Moran K. Counture choreography / Mattingly Moran K. // *Dance teacher*, 2001. – № 10. – P. 56–58.
290. Noisette Ph. Forgeries, Love & Other Matters. Corps sensibles / Noisette Ph. // *Improckuptibles*, 2004. – № 448. – P. 29.
291. Noisette Ph. Le souffle de Nazareth. Pina Bausch a Paris. / Noisette Ph. // *Improckuptibles*, 2004. – № 446. – P. 60.
292. Noisette Ph. Victoire par chaos. William Forsythe a Paris / Noisette Ph. // *Improckuptibles*, 2004. № 447. – P. 49–52.
293. Other Areas of speciality. Most career-track programs // *Dance teacher education & career guide*, 1999. № 12. – P. 78.
294. Parfait Fr. Video : un art contemporain / Parfait Fr. – Paris : Regard, 2001. – 368 p.
295. Philippe Verriere. Legendes de la Dance Une Historie en Photos. 1900-2000 / Philippe Verriere – Paris : Hors collections, 2002. – 198 p.
296. Plazy Gilles. Cezanne. – Paris: Profels de chene, 1991. – 167 p.

297. Perer G. Local Motion. Miam's In-Motion Dance Centre with classes from Africa to Flamenco / Perer G. // Dance teacher, 1999. – № 9. – P. 78.
298. Plougastel Jann. Le Rock: dictionnaire illustre / Plougastel Jann – Paris : Larousse, 1997. – p. 68–69.
299. Perron W. The Airborne dances of Trishe Brown / Perron W. // Dance Magine, 2002. – № 3. – P. 93.
300. Romeo and Juliet. Kennet Macmillan. Dereck Baily: [Kennet Macmillan]. – U. K. : Out of line, 1991. – 150 min.
301. Rudolf von Laban. Der moderne Ausbruckstanz in der Ergirhung / Rudolf von Laban. – Wilhelmshaven : Henrichshofen-Becher, 2001. – 160 s.
302. Samuels Sh. Bringing Ballet to Everyman. Septime webre takes a user-friendly approach to directing The Washington Ballet / Samuels Sh. // Dance teacher, 2002. № 4. – P. 76.
303. Sims C. The telented Mr. Howard. Exercise in promenade / Sims C. // Dance teacher, № 1' 2001. – P. 41.
304. Smith A. William. Fifteenth-Century Dance and Music. Domenico da Piacenza «De arte saltandi et choreas ducendi The Complete Transcribed Treatises and Collections in the Domenico da Piacenza Tradition. New York. Pendragon Press, 1996. Volume 1, P. 8–67.
305. Stive Pexton & Lisbon Grup (USALP) / Stive Pexton // Impultanz, 2002. – № 8. – P. 23.
306. That's Dancing. Home video : [Heyly J.] – USA : MGMUSA, 1985. – 90 min.
307. The New Grove Dictionary of Jazz A to K. : edited by Kenneth Macmillan. – London: Press Limited, 1988. – 690 p. : ill.
308. The New Grove Dictionary of Jazz L to Z . : edited by Kenneth Macmillan. – London : Press Limited, 1988. – 194 p. : ill.
309. The Prince of the Pagodas: Kenneth Macmillan. – U. K. : Out of line, 1991. – 194 min.

310. Tucker Joanne. Religion Motion. Lifting the Soul. Marking divine dances. Sacred dance / Tucker Joanne, De Sola C., Weeks J., Kimmer L. // *Dance Magazine*, 2001. № 12. – P. 28.
311. Feves Angene. Fabritio Caroso and the Changing Shape of the Dance, 1550–1600 // *Dance Chronicle*, 1991. – Vol. 14, No. 2/3.
312. Feves Angene. Fabritio Caroso. *Dance Chronicle*, 1991. – Vol. 13, No. 1/2.
313. Felciano R. Blurring the Lines. The Nzamba lela, an Aka Pygmy troupe, joins Alonso King & his company for a word premiere / Felciano R. // *Dance Magazine*, 2001. – № 10
314. Foster D.J. Maximum stretch / Foster D.J. // *Dance teacher*, 2000. – № 3. – P. 58.
315. Hodieir Andre. Hommes et problemes du jazz / Huxly M., Witts N. – Paris: Parentheses, 1981. – 261 p.
316. Huxly M. The Twentieth-Century Performance Reader / Huxly M., Witts N. – London: Routledge, 1996. – 421 p. : ill.
317. Chevalier J. Dictionnaire des Symboles / Chevalier J., Cheerbrant A. – Paris : Robert Laffont, 1982. – P. 163.

Электронный ресурс

318. Балет Кеннета Макмиллана. Кеннет Макмиллан, «Манон», «Ромео и Джульета», «Иудино дерево». – Режим доступа : www.balletalert.com/magazines/danceview/MacMillan.htm. – Загол. з экрана.
319. Балканские танцы. Греческий танец. – Режим доступа : <http://balkandance.net.ua/index.php:grecese&Itemid=20>. – Загол. з экрана.
320. Борис Эйфман : Я проповедую тотальный театр. – Режим доступа: <http://ria.ru/interview/20100226/211030692.html>. – Загол. з экрана.
321. Вальс. – Режим доступа : www.rhythmsdance.com.ua/history-dance/item/72-history-dance-waltz. Заголовок з экрана.
322. Восточный танец. Школа восточного танца. – Режим доступа : <http://oriental-dance.kiev.ua/vost/history/>. – Загол. з экрана.
323. Грузинская культура. Фольклор и танцы. – Режим доступа: http://www.concordtravel.ge/portal/alias_concordtravel/lang_ru/tabid_1419/default.aspx. – Загол. з экрана.
324. Guglielmo Ebreo da Pesaro. Trattato dell' arte del ballare. – Режим доступа : <http://www.superballo.it/recensioni/16.html>. – Заголовок з экрану.
325. Элементы венгерского танца. – Режим доступа : http://dance-composition.ru/publ/vengerskie_tancy_opisanie_i_videofragmenty/52. – Загол. з экрана.
326. Энтони Тюдор. – Режим доступа : www.abt.org/no_javascript/archives/choreographes / tudor_a. html. Загол. з экрана.
327. Испанские танцы. – Режим доступа : <http://www.spanish-dance.ru/>. – Загол. з экрана.
328. Испанские танцы. – Режим доступа: http://dance-composition.ru/publ/ispanskij_tanec/ispanskie_tancory/31-1-0-238. – Загол. з экрана.

329. История итальянских танцев. – Режим доступа : <http://www.mia-italia.com/node/6719>. – Загол. з екрана.
330. Казахський народний танец. Казахское танцевальное искусство. – Режим доступа: <http://xreferat.ru/41/382-1-kazahskiiy-tanec.html>. – Загол. з екрана.
331. Кох Моника. Введение в ранний период европейского экспрессивного танца через работы Рудольфа Лабана. Введение в систему движений Рудольфа Лабана с акцентом на его ранние работы. – Режим доступа : <http://www.heptachor.ru/>. – Загол. з екрана.
332. Le Conservatoire national supérieur de musique et de danse de Paris. – Режим доступа : <http://www.conservatoiredeparis.fr/>. – Заголовок з екрану.
333. Материал для Позвоночника. Любопытное развитие идей из боевых искусств сквозь контактную импровизацию к технической системе и тренингу Стива Пекстона. – Режим доступа : <http://ezotera.arion.ru/2008/02/11/spine.html>. – Загол. з екрана.
334. Мексиканские танцы. История развития мексиканского танца. – Режим доступа : <http://www.4dancing.ru/blogs/130412/809/> . – Загол. з екрана.
335. Наказ ВАК України № 377 «Про затвердження переліку наукових спеціальностей, за якими проводяться захист докторських та кандидатських дисертацій на здобуття наукових ступенів» від 12.02.2007 р. із змінами від № 273 (z0315-10) від 29.04.2010. – Режим доступа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0713-05>. – Загол. з екрана.
336. Номенклатура специальностей научных работников (утверждена приказом Министерства образования и науки РФ от 25.02.2009 №59, в ред. Приказов Минобрнауки РФ от 11.08.2009 №294, от 10.01.2012 №5). – Режим доступа : <http://www.aspirantura.spb.ru/other/spec.html>. Загол. з екрана.
337. Оркхезография. Оркхезография. или трактат о танце в форме диалога, с помощью которого каждый дворянин может легко

изучить благородное искусство танца и практиковаться в нем, написанный Туано Арбо, жителем Лангра. – Режим доступа : <http://www.opentextnn.ru/music/epoch%20/?id=1811>. Заголовок з экрана.

338. Польские народные танцы. – Режим доступа : <http://margo.hut.ru/index.files/Page528.htm>. – Загол. з экрана.

339. Рудольф Лабан. Теория, метод, система. – Режим доступа : <http://www.belcanto.ru/labani.html>. Загол. з экрана.

340. Румба. История, движения. – Режим доступа : [www. http://dreams-club.com.ua/samba.html](http://www.dreams-club.com.ua/samba.html). Заголовок з экрану.

341. Русский народный танец. Трепак. Кадриль. Барыня. – Режим доступа : <http://www.barynya.com/RussianDance/russian-dance-russian.htm>. Заголовок з экрану.

342. Самба. История, движения. – Режим доступа : [www. http://rhythmsdance.com.ua/history-dance/item/72-history-dance-samba](http://www.rhythmsdance.com.ua/history-dance/item/72-history-dance-samba). Заголовок з экрану.

343. «So ben mi chi ha buon tempo» Чезаре Негри («So ben mi chi ha buon tempo» by Cesare Negri). – Режим доступа : www.dhds.org.uk/jnl/pdf/hd3n5p13.pdf. Загол. з экрана.

344. Стив Пэкстон «Заметки о внутренней технике». – Режим доступа: <http://gnozis.info/?q=node/2363>. Загол. з экрана.

345. Танго. – Режим доступа. [www. http://dreams-club.com.ua/Tango.htm](http://www.dreams-club.com.ua/Tango.htm). Заголовок з экрану.

346. Танцевальные термины. – Режим доступа : www.abt.org/dictionary/index.html. Загол. з экрана.

347. Театр Бориса Эйфмана. – Режим доступа : <http://eifmanballet.ru/ru/theatre-projects/dance-palace>. Загол. з экрана.

348. Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance. Laban Dance Centre. – Режим доступа : <http://www.trinitylaban.ac.uk/dance-science>. – Загол. з экрана.

349. Фокстрот. История, движения. – Режим доступа : [www. http://dreams-club.com.ua/samba.html](http://www.dreams-club.com.ua/samba.html). – Заголовок з экрану.

350. Ходгсон Джон. Мастерство движения: жизнь и работа Рудольфа Лабана. Хоротикс. Еукинетикс – Режим доступа: http://www.isra_trainings.com/articles/dance/labán_patterns.html. Загол. з экрана.
351. Хореограф-диссидент» Борис Эйфман, интервью: «Роден несчастен, и в балете это видно». – Режим доступа: <http://kr.ru/daily/25885.5/2847637/>. – Загол. з экрана.
352. Хореограф Борис Эйфман собирается готовить балетных профессионалов новой формации. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2010/07/22/reg-szapad/eufman.html>. – Загол. з экрана.
353. Ча-ча-ча. История, движения. – Режим доступа : www.dreams-club.com.ua/Cha-cha-cha.htm. – Заголовок з экрану.
354. Японские и китайские классические танцы. Японский традиционный танец. Китайский классический танец. – Режим доступа : http://www.belcanto.ru/ballet_japan.html. – Заголовок з экрану.

Біографія

Шариков Денис Ігорович

Народився 12 серпня 1977 р., одружений.

1990–1991 р. чемпіон м. Києва та України з бальних танців «ST», «LA» серед класу «B» у категорії 16–18 років. 1996 р. закінчив з відзнакою Київське державне училище естрадно-циркового мистецтва за спеціалізацією «артист естрадного танцю». 1997–2001 рр. проходив стажування артиста балету в театрі сучасної хореографії «Сузір'я Аніко». 2002 р. закінчив з відзнакою Київський національний університет культури і мистецтв за спеціалізацією «балетмейстер, викладач класичної й сучасної хореографії». 2002–2005 рр. – учитель хореографії Центра естетичного розвитку Фітнес-центру «Джайв», тренер-інструктор з танцювальної аеробіки і стретч тренажу спортивного клубу «Бізон».

У 2005–2008 рр. викладач хореографічних дисциплін в Училищі хореографічного мистецтва Київської муніципальної української академії танцю «КМУАТ», завідувач навчальною частиною, викладач хореографічних дисциплін, історії балету, методики викладання хореографії Київського хореографічного коледжу. 2008 р. захистив кандидатську дисертацію зі спеціальності 26.00.01 «Теорія й історія культури – мистецтвознавство». Видав того ж року, першу в СНД та Україні книжку «Класифікація сучасної хореографії».

Від 2009 р. доцент кафедри театрального мистецтва Київського міжнародного університету «КиМУ», викладач хореографії, історії методології науки. У 2010 р., доцент кафедри теорії та історії мистецтва Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, викладач історії мистецтва і архітектури, основ теорії дизайну, народного костюма. У 2011 р. доцент кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету ім. І. Франка, викладач філософії мистецтв, синтезу мистецтв, теорії та практики новітніх жанрів та напрямків хореографічного мистецтва.

Видатні учні Дениса Шарикова: артисти балету, ведучі солісти національних опер Києва і Львова – Дмитро Чеботар, Олексій Потьомкін.

E-mail: dyonys_choreologia@ukr.net

Наукове видання

ШАРИКОВ Денис Ігорович

Монографія

Мистецтвознавча наука хореологія як феномен художньої
культури. Типологія хореографії. Частина III.

Літературний редактор Р.В. Піскова

Дизайн і макет Чернейчук А.

Підписано до друку 21.03. 2013 Формат 84×108/32.

Папір офіс. Гарнітура

”Times New Roman”. Друк офіс.

Ум.друк. арк. 16,8

Обл. вид. арк. 28,1

Тираж 300 прим. Зам. 15-04

Видавництво «Київський міжнародний університет»
Свідотство про внесення суб’єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 978 від 08.07.2002 р.

03179 Україна, м. Київ, вул. Львівська, 49

Тел. (044) 424 64 88

Видруковано у друкарні Київського міжнародного
університету.

03179 Україна, м. Київ, вул. Львівська, 49